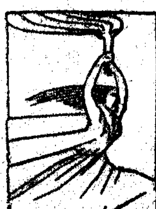
M. BLECHER

INTÂMPLĂRI ÎN IREALITATEA IMEDIATĂ

CU UN PORTRET DE S. PERAHIM

Editura VREMEA București

„I pant, I sink, I tremble, I expire"

P. B. SHELLEY

Când privesc mult timp un punct fix pe perete mi se întâmplă câteodată să nu mai știu nici cine sunt nici unde mă aflu. Simt atunci lipsa identității mele de departe ca și cum aș fi devenit, o clipă, o persoană cu totul străină. Acest personagiu abstract și persoana mea reală îmi dispută convingerea cu forțe egale.

In clipa următoare identitatea mea se regăsește, ca în acele vederi stereoscopice unde cele două imagini se separă uneori din eroare și numai când operatorul le pune la punct, suprapunându-le, dau deodată iluzia reliefului. Odaia îmi apare atunci de o prospețime ce n'a avut-o înainte. Ea revine la consistența ei anterioară iar obiectele din ea se depun la locurile lor, așa cum într'o sticlă cu apă un bulgăr de pământ sfărâmat, se așează în stra-

turi de elemente diferite, bine definite şi de culori variate. Elementele odăii se stratifică în propriul lor contur şi în coloritul vechei amintiri ce o am despre ele.

Senzaţia de depărtare şi singurătate în momentele când persoana mea cotidiană s'a disolvat în inconsistenţă, e diferită de orice alte senzaţii. Când durează mai mult, ea devine o frică, o spaimă de a nu mă putea regăsi nici odată. In depărtare, persistă din mine o siluetă nesigură, înconjurată de o mare luminozitate aşa cum apar unele obiecte în ceaţă.

Teribila întrebare „cine anume sunt" trăeşte atunci în mine ca un corp în întregime nou, crescut în mine cu o piele şi nişte organe ce-mi sunt complect necunoscute. Rezolvirea ei este cerută de o luciditate mai profundă şi mai esenţială decât a creierului. Tot ce e capabil să se agite în corpul meu, se agită, se zbate şi se revoltă mai puternic şi mai elementar decât în viaţa cotidiană. Totul imploră o soluţie.

De câteva ori, regăsesc odaia aşa cum o cunosc, ca şi cum aş închide şi aş deschide ochii; de fiecare dată odaia e mai clară, — aşa cum apare un peisagiu în lunetă, din ce în ce mai

bine organizat, pe măsură ce, potrivind distanţele, străbatem toate voalurile de imagini intermediare.

Intr'un sfârşit mă recunosc pe mine însumi şi regăsesc odaia. E o senzaţie de uşoară beţie. Odaia e extraordinar de condensată în materia ei, şi eu implacabil revenit la suprafaţa lucrurilor: pe cât de adânc a fost valul de nelămurire, pe atât de înaltă este culmea lui; niciodată şi în nici o împrejurare nu mi se pare mai evident, decât în acele momente, că fiecare obiect trebue să ocupe locul pe care îl ocupă şi că eu trebuie să fiu cel care sunt.

Zbaterea mea în nesiguranţă nu mai are atunci nici un nume; e un simplu regret că n'am găsit nimic în adâncul ei. Mă surprinde doar faptul că, o lipsă totală de semnificaţie a putut fi legată atât de profund de materia mea intimă. Acum când m'am regăsit şi caut să-mi exprim senzaţia, ea îmi apare cu totul impersonală: o simplă exagerare a identităţii mele, crescută ca un cancer din propria-i substanţă. Un picior al meduzei care s'a întins peste măsură şi a căutat exasperat prin valuri până ce într'un sfârşit a revenit sub gelatina ventuzei. In câteva clipe de nelinişte, am parcurs

astfel toate certitudinile şi incertitudinile existenţei mele, pentru a reveni definitiv şi dureros în solitudinea mea.

E atunci o solitudine mai pură şi mai patetică decât altădată. Senzaţia de îndepărtare a lumii e mai clară şi mai intimă: o melancolie limpede şi suavă, ca un vis de care ne reamintim în puterea nopţii.

Ea singură îmi mai reaminteşte ceva din misterul şi farmecul puţin trist al „crizelor" mele din copilărie.

Numai în această dispariţie subită a identităţii, regăsesc căderile mele în spaţiile blestemate de odinioară şi numai în clipele de imediată luciditate ce urmează revenirii la suprafaţă, lumea îmi apare în atmosfera aceia neobişnuită de inutilitate şi desuetudine, ce se forma în jurul meu când halucinantele mele transe isprăveau să mă doboare.

Erau întotdeauna aceleaşi locuri în stradă, în casă sau în grădină cari îmi provocau „crizele". Oridecâte ori intram în spaţiul lor, aceleaşi leşin şi aceiaşi ameţeală mă cuprindeau. Adevărate capcane invizibile, plasate ici colo în oraş, întru nimic deosebite de aerul ce le

înconjura, — ele mă aşteptau cu ferocitate să cad pradă atmosferei speciale ce conţineau. Un pas, un singur pas dacă făceam şi intram într'un asemenea „spaţiu blestemat", criza venea inevitabil.

Unul din aceste spaţii se afla în parcul oraşului într'o poiană mică din capătul unei alei, pe unde nu se plimba niciodată nimeni. Tufişurile de măcieşi şi salcâmi pitici care o înconjurau se deschideau într'o singură parte spre peisagiul dezolant al unui câmp pustiu. Nu exista loc în lume mai trist şi mai părăsit. Tăcerea se depunea densă pe frunzele prăfuite, în căldura stătută a verii. Din când în când se auzeau ecourile trompetelor dela regimente. Chemările acelea prelungi în deşert, erau sfâşietor de triste... Departe aerul încins de soare tremura vaporos ca aburii transparenţi ce plutesc peste un lichid care fierbe.

Locul era sălbatec şi izolat; singurătatea lui părea fără sfârşit. Acolo simţeam mai obositoare căldura zilei şi mai greu aerul ce-l respiram. Tufişurile prăfuite se prăjeau galbene în soare, într'o atmosferă de desăvârşită solitudine. Plutea o senzaţie bizară de inutilitate în poiana aceia care exista „undeva în lume", unde-

va unde eu însumi nimerisem fără rost, într'o oarecare după amiază de vară ce n'avea nici ea vreun sens. O după amiază ce se rătăcise haotic în căldura soarelui, printre nişte tufişuri ancorate în spaţiu „undeva în lume". Atunci simţeam mai profund şi mai dureros că n'aveam nimic de făcut în această lume, nimic alta decât să hoinăresc prin parcuri, — prin poene prăfuite şi arse de soare, pustii şi sălbatece. Era o hoinăreală care într'un sfârşit îmi sfâşia inima.

Un alt loc blestemat se afla tocmai la celălalt capăt al oraşului, între malurile înalte şi găunoase ale râului în care mă scăldam cu tovarăşii mei de joacă.

Malul într'un loc era surpat. Sus pe ţărm era instalată o fabrică de ulei, extras din seminţe de floarea soarelui. Cojile de seminţe erau aruncate între pereţii malului surpat şi cu timpul mormanul se înălţase într'atâta încât se formase o pantă de coji uscate de sus de pe ţărm până la marginea apei.

Tovarăşii mei scoborau la apă pe această pantă, prudenţi, ţinându-se de mână, păşind adânc în covorul de putreziciuni.

Pereţii malului înalt, de o parte şi de alta a pantei, erau abrupţi şi plini de iregularităţi fantastice. Ploaia sculptase şuviţe lungi de crăpături fine ca nişte arabescuri, însă hidoase ca nişte plăgi rău cicatrizate. Erau adevărate zdrenţe din carnea lutului, răni oribile şi beante.

Intre pereţii aceştia cari mă impresionau peste măsură, trebuia să scobor şi eu spre râu.

Incă de departe şi cu mult înainte de a ajunge la malul râului, nările mi se umpleau de mirosul cojilor putrezite. El mă pregătea pentru „criză" ca un fel de scurtă perioadă de incubaţie; era un miros neplăcut şi totuşi suav. Aşa erau şi crizele.

Simţul meu olfactiv se despărţea undeva în mine în două, şi efluviile mirosului de putreziciune atingeau regiuni de senzaţii diferite. Mirosul gelatinos al descompunerii cojilor era separat şi foarte distinct, deşi concomitent, de parfumul lor plăcut, cald şi domestic de alune prăjite.

Parfumul acesta, îndată ce-l simţeam, mă transforma în câteva clipe, circulând amplu prin toate fibrele mele interioare pe cari par-

că le dizolva pentru a le înlocui cu o materie mai aeriană şi mai nesigură. Din acel moment nu mai puteam evita nimic. Incepea în pieptul meu un leşin plăcut şi ameţitor care îmi grăbea paşii spre ţărm, spre locul înfrângerii mele definitive.

Scoboram până la apă într'o fugă nebună, pe mormanul de coji. Aerul îmi opunea o densitate ascuţită şi tare ca lama unui cuţit. Incăperea lumii se prăvălia haotic într'o gaură imensă cu puteri de atracţie nebănuite.

Tovarăşii mei priveau înspăimântaţi goana mea nebună. Prundişul era jos foarte îngust şi cel mai mic pas greşit m'ar fi aruncat în râu, într'un loc unde bulboanele de pe suprafaţa apei arătau mari adâncimi.

Eu însă nu ştiam prea bine ce făceam. Ajuns lângă apă, în aceiaşi fugă, ocoleam mormanul de coji şi alergam pe mal în josul râului până într'un anumit loc unde ţărmul avea o scobitură.

In fundul scobiturii se formase o mică grotă, o cavernă umbrită şi răcoroasă ca o odăiţă săpată în stâncă. Intram acolo şi cădeam pe pământ, transpirat, sfârşit de oboseală şi tremurând din cap până'n picioare.

Când mă dezmeticiam puţin, găseam lângă mine decorul intim şi nespus de plăcut al grotei cu un izvor ce ţâşnea încet din stâncă şi se prelingea pe pământ, formând în mijlocul prundului un bazin cu apă foarte limpede, de-asupra căruia mă aplecam pentru a privi fără să mă satur niciodată minunatele dantele ale muşchiului verde din fund, viermii agăţaţi de frânturile de lemn, bucăţile de fer vechiu cu rugină şi mâl pe ele, animale şi lucruri variate din fundul apei fantastic de frumoase.

In afară de aceste două locuri blestemate, restul oraşului se pierdea într'o pastă de uniformă banalitate, cu case ce se puteau înlocui unele cu altele, cu copaci exasperant de imobili, cu câini, maidane şi praf.

In odăi închise însă crizele se produceau mai uşor şi mai des. De obicei nu suportam niciodată singurătatea într'o cameră necunoscută. Dacă trebuia să aştept, în câteva clipe venea leşinul suav şi teribil. Odaia înşişi se pregătea pentru el : o intimitate caldă şi primitoare se filtra din pereţi, prelingându-se pe toate mobilele şi pe toate obiectele. Dintr'odată camera devenea sublimă şi eu mă simţeam

foarte fericit în încăperea ei. Dar asta nu era decât o înşălăciune mai mult a crizei ; o perversitate a ei suavă şi delicată. In clipa următoare beatitudinei mele, totul se răsturna şi se încurca. Priveam cu ochii deschişi tot ce era în jurul meu dar obiectele îşi pierdeau sensul lor comun : o nouă existenţă le scălda.

Ca şi cum ar fi fost subit despachetate din hârtii subţiri şi transparente în cari ar fi stat învelite până atunci, aspectul lor devenea inefabil de nou. Păreau menite unei noui utilităţi superioare şi fantastice pe care în zadar m'aşi fi căznit s'o găsesc.

Dar nu numai atât : obiectele erau apucate de o adevărată frenezie de libertate. Ele deveneau independente unele faţă de altele, dar de o independenţă ce nu însemna numai o simplă izolare a lor ci şi o extatică exaltare. Entuziasmul de a exista într'o nouă aureolă, mă cuprindea şi pe mine: aderenţe puternice mă legau de ele, cu anostomoze invizibile ce făceau din mine un obiect al odăii la fel cu celelalte, în acelaş mod în care un organ grefat pe carne vie, prin schimburi subtile de substanţe se întregează trupului necunoscut.

Odată în timpul unei crize, soarele trimise pe perete o cascadă mică de raze, ca o apă ireală de aur marmorată cu unde luminoase. Vedeam şi colţul unei biblioteci cu tomurile groase legate în piele, dincolo de geam şi amănuntele acestea reale pe cari le percepeam din depărtarea leşinului isprăviră să mă ameţească şi să mă doboare ca o ultimă inhalaţie de cloroform. Ceeace era mai comun şi mai cunoscut în obiecte aceia mă turbura mai mult. Obişnuinţa de a le vedea de atâtea ori isprăvise probabil prin a le uza pieliţa exterioară şi astfel ele îmi apăreau din când în când jupuite până la sânge : vii, nespus de vii.

Momentul suprem al crizei se consuma într'o plutire în afară de orice lume, plăcută şi dureroasă în acelaş timp. Dacă se auzea zgomot de paşi, odaia intra repede în vechiul ei aspect. Se pornea atunci între pereţii ei o scădere pe loc, o diminuare extrem de mică a exaltării ei, aproape imperceptibilă; asta îmi dădea convingerea că certitudinea în care trăiam era despărţită de o pojghiţă foarte subţire de lumea incertitudinilor.

Mă trezeam în odaia arhicunoscută, transpirat, obosit şi plin de senzaţia inutilităţii lucrurilor cari mă înconjurau. Observam la ele

detalii noui aşa cum se întâmplă să descoperim vreun amănunt inedit într'un obiect de care ne-am servit zilnic ani de-a rândul.

Odaia păstra vag amintirea catastrofei ca mirosul de pucioasă într'un loc unde s'ar fi produs o explozie. Priveam cărţile legate în dulapul cu geam şi în imobilitatea lor remarcam, nu ştiu cum, un aer perfid de tăinuire şi complicitate. Obiectele din jurul meu nu renunţau niciodată la o atitudine secretă, păstrată cu ferocitate în imobilitatea lor severă.

Cuvintele obişnuite nu sunt valabile la anumite adâncimi sufleteşti. Incerc să definesc exact crizele mele şi nu găsesc decât imagini. Cuvântul magic care ar putea să le exprime ar trebui să împrumute ceva din esenţele altor sensibilităţi din viaţă, distilându-se din ele ca un miros nou dintr'o savantă compoziţie de parfumuri.

Pentru a exista, el ar trebui să conţie ceva din stupefacţia care mă cuprinde când privesc o persoană în realitate şi apoi îi urmăresc cu atenţie gesturile într'o oglindă, apoi ceva din dezechilibrul căderilor în vis cu şuerătoarea lor spaimă ce parcurge şira spinării într'o clipă de neuitat; sau ceva din ceaţa şi transparenţa locuită de decoruri bizare în bulele de cristal.

Invidiam oamenii din jurul meu, închişi hermetic în hainele lor şi izolaţi de tirania obiectelor. Ei trăiau prizonieri sub pardesiuri şi paltoane dar nimic din afară nu-i putea teroriza şi învinge, nimic nu pătrundea în minunatele lor închisori. Intre mine şi lume nu exista nici o despărţire. Tot ce mă înconjura mă invada din cap până în picioare, ca şi cum pielea mea ar fi fost ciuruită. Atenţia, foarte distrată de altfel, cu care priveam în jurul meu nu era un simplu act de voinţă. Lumea îşi prelungea în mine în mod natural toate tentaculele ; eram străbătut de miile de braţe ale hidrei. Trebuia să constat până la exasperare că trăiam în lumea pe care o vedeam. Nu era nimic de făcut împotriva acestui lucru.

„Crizele" aparţineau în aceiaşi măsură şi mie şi locurilor unde se petreceau. E drept că unele din aceste locuri conţineau o răutate a lor „personală" dar toate celelalte se aflau ele înşile în transă cu mult înainte de venirea mea. Aşa erau de pildă unele odăi, unde sim-

teama că crizele mele se cristalizează din melancolia imobilităţii şi a nemărginitei lor singurătăţi.

Ca un fel de echitate însă între mine şi lume (o echitate care mă cufunda încă mai iremediabil în uniformitatea materiei brute) convingerea că obiectele puteau fi inofensive deveni egală cu teroarea ce câteodată mi-o impuneau. Inofensivitatea lor venea dintr'o lipsă universală de forţe.

Simţeam vag că nimic în lumea asta nu poate merge până la capăt, nimic nu se poate desăvârşi. Ferocitatea obiectelor se epuiza şi ea. In felul acesta se născu în mine ideia imperfecţiei oricăror manifestări în lumea asta, fie şi supranaturale.

Intr'un dialog interior ce, cred, nu se sfârşia niciodată, sfidam câteodată puterile malefice din jurul meu, după cum, altădată le adulam josnic. Practicam unele rituri stranii, însă nu fără rost. Dacă, plecând de-acasă şi mergând pe drumuri diferite, reveneam întotdeauna pe urma paşilor mei, asta o făceam pentru ca să nu descriu cu mersul meu un cerc în care să rămâie închise case şi copaci. In această privinţă umbletul meu seamănă cu un fir

de aţă şi dacă, odată desfăşurat, nu l-aş fi strâns la loc, pe acelaş drum, obiectele strânse în nodul umbletului ar fi rămas pe veci iremediabil şi adânc legate de mine. Dacă în timp de ploaie mă feream să ating pietrele din cursul şuvoaielor de apă, asta o făceam pentru a nu adăuga nimic la acţiunea apei şi pentru a nu interveni în exercitarea puterilor ei elementare.

Focul purifica totul. Aveam întotdeauna în buzunar o cutie cu chibrituri. Când eram foarte trist aprindeam un chibrit şi îmi treceam mâinile prin para focului, mai întâi una, apoi cealaltă .

Era în toate astea un fel de melancolie de a exista şi un fel de chin organizat normal în limitele vieţii mele de copil.

Cu timpul crizele dispărură dela sine însă nu fără a lăsa în mine pentru totdeauna amintirea lor puternică.

Când intrai în adolescenţă nu mai avui crize, dar starea aceia crepusculară care le preceda şi sentimentul profundei inutilităţi a lumii, care le urma, deveniră oarecum starea mea naturală.

Inutilitatea umplu scobiturile lumii ca un

lichid ce s'ar fi răspândit în toate direcţiile, iar cerul deasupra mea, cerul veşnic corect, absurd şi nedefinit, căpătă culoarea proprie a disperării.

In inutilitatea aceasta care mă înconjoară şi sub cerul acesta pe veci blestemat umblu încă şi azi.

Pentru crizele mele un medic fu consultat şi el pronunţă un cuvânt ciudat : „paludism"; fui foarte uimit că neliniştile mele atât de intime şi de secrete pot avea un nume şi încă un nume atât de bizar. Doctorul îmi prescrise chinină : alt subiect de mirare. Imi era imposibil să înţeleg cum s'ar fi putut vindeca spaţiile bolnave, *ele*, cu chinina pe care o luam *eu*. Ceeace mă turbură însă peste măsură fu însuşi medicul. Timp îndelungat după consultaţie el continuă să existe şi să se agite în memoria mea cu nişte gesturi mărunte şi automate al căror mecanism inepuizabil nu izbuteam să-l opresc.

Era un om mic de statură cu capul în formă de ou. Extremitatea ascuţită a oului se prelungea cu o bărbiţă neagră veşnic agitată.

Ochii mici şi catifelaţi, gesturile lui scurte şi gura dusă înainte îl făceau să semene cu un şoarece. Impresia aceasta fu atât de puternică din primul moment, încât îmi păru foarte natural, când începu să vorbească, să-l aud prelungind îndelung şi sonor fiecare „r" ca şi cum în timpul vorbirii ar fi ronţăit mereu ceva ascuns.

Chinina pe care mi-o dădu îmi întări şi ea convingerea că medicul avea ceva şoricesc în el. Verificarea acestei convingeri se făcu în mod atât de ciudat şi este legată de fapte atât de importante din copilăria mea încât întâmplarea merită, cred, să fie povestită de-oparte.

In apropierea casei noastre se afla un magazin cu maşini de cusut unde mă duceam în fiecare zi şi stăteam ore întregi. Proprietarul lui era un băiat tânăr, Eugen, care tocmai isprăvise serviciul militar şi îşi găsise un rost în oraş deschizând această prăvălie. Avea o soră mai mică decât el cu un an: Clara. Trăiau împreună undeva într'o mahala şi ziua se ocupau de prăvălie ; n'aveau nici cunoştinţe, nici rude.

Prăvălia era o simplă odaie particulară închiriată întâia oară pentru comerţ.

Pereţii mai păstrau încă zugrăveala lor de salon, cu ghirlănzi violete de liliac şi urmele rectangulare şi decolorate ale locurilor unde fuseseră atârnate tablourile. In mijlocul plafonului rămăsese o lampă de bronz cu o calotă de majolică de culoare roşie închisă, acoperită pe margine cu foi verzi de acantă reliefate din faianţă. Era un obiect plin de ornamente, vechi şi desuet însă impozant — ceva ce semăna cu un monument funerar ori cu un general veteran purtând la paradă bătrâna lui uniformă.

Maşinile de cusut se înşirau bine aliniate pe trei rânduri, lăsând între ele două alei largi până în fund. Eugen avea grijă să stropească podeaua în fiecare dimineaţă cu o cutie veche de conserve găurită în fund. Şuviţa de apă care se scurgea era foarte subţire şi Eugen o mânuia cu dexteritate desenând pe podea spirale şi opt-uri savante. Câteodată se iscălea şi scria data zilei. Zugrăveala de pe pereţi reclama în mod evident asemenea delicateţi.

In fundul magazinului un paravan de scânduri despărţea un fel de cabină de restul încăperii ; o perdea verde acoperea intrarea.

Acolo stăteau tot timpul Eugen şi Clara, acolo mâncau la prânz, pentru ca să nu părăsească prăvălia în timpul zilei. Ei o numeau „cabina artiştilor" şi îl auzii pe Eugen într'a zi spunând : — E o adevărată „cabină de artist". Când ies în prăvălie şi vorbesc o jumătate de ceas pentru ca să vând o maşină de cusut, nu joc o comedie ?

Şi adaugă pe un ton mai doct : — Viaţa, în general e teatru curat.

In dosul cortinei Eugen cânta din vioară. Ţinea notele pe masă şi stătea îngheboşat asupra lor descifrând cu răbdare portativele încâlcite ca şi cum ar fi descurcat un ghem de aţe cu multe noduri pentru a scoate din ele un fir unic şi subţire, firul bucăţii muzicale. Toată după-amiaza ardea pe un cufăr o lampă mică de petrol umplând încăperea cu o lumină moartă şi deorganizând pe perete umbra enormă a violonistului.

Veneam atât de des acolo încât cu timpul devenii un fel de oaspete-mobilă, o prelungire a canapelei vechi de muşama pe care stăteam imobil, un lucru de care nu se ocupa nimeni şi nu stânjenea pe nimeni.

In fundul cabinei Clara îşi făcea toaleta de

după-masă. Işi ţinea rochiile într'un dulăpior şi se privea într'o oglindă spartă răzimată de lampă pe cufăr. Era o oglindă atât de veche încât toată poleiala era ştearsă pe alocuri şi prin petele transparente apăreau obiectele reale din dosul oglinzii amestecându-se cu imaginile refelectate, ca într'o fotografie cu clişeie suprapuse.

Câteodată se desbrăca aproape de tot şi se fricţiona cu apă de Colonia pe la subsiori, ridicând fără jenă braţele, ori pe sâni, — băgând mâna între cămaşă şi corp. Cămaşa era scurtă şi când se apleca vedeam în întregime picioarele foarte frumoase strânse în ciorapii bine întinşi. Semăna în totul cu o femeie pe jumătate goală, pe care o văzusem cândva pe o carte poştală pornografică ce mi-o arătase un covrigar la grădină.

Provoca în mine acelaş leşin nedesluşit ca şi imaginea obscenă, un fel de vid ce se făcea în piept în acelaşi timp cu o poftă sexuală îngrozitoare ce-mi strângea pubisul ca nişte ghiare.

Stăteam în „cabină" întotdeauna în acelaş loc pe canapea în dosul lui Eugen şi aşteptam ca să-şi termine Clara toaleta. Atunci ea ieşea în magazin, trecând între mine şi fratele ei

printr'un spaţiu atât de strâmt încât trebuia să-şi frece pulpele de genunchii mei.

Clipa aceasta o aşteptam în fiecare zi cu aceiaşi nerăbdare şi acelaşi chin. Ea depindea de o mulţime de circumstanţe mărunte pe care le cântăream şi le pândeam cu o exasperată şi extraordinar de ascuţită sensibilitate. Era deajuns ca lui Eugen să-i fie sete, să n'aibă poftă de cântat ori să vie un client în prăvălie pentru ca să părăsească locul de lângă masă şi spaţiul să rămâie destul de liber pentru ca să poată trece Clara departe de mine.

Când după-amiaza mergeam acolo şi mă apropiam de uşa magazinului antene lungi şi vibrante ieşeau din mine şi explorau aerul pentru a capta sunetul viorii ; dacă auzeam că Eugen cântă se făcea în mine o mare linişte. Intram cât mai încet şi spuneam chiar din prag cu voce tare numele meu pentru ca el să nu creadă că a venit un client şi astfel să întrerupă cântatul o secundă : s'ar fi putut întâmpla ca în secunda aceia să înceteze brusc inerţia şi mirajul melodiei şi Eugen să părăsească vioara şi să nu mai cânte deloc în după amiaza aceia. Cu asta însă nu se sfârşea posibilitatea întâmplărilor nefavorabile. Erau în-

că atâtea lucruri ce se petreceau în cabină... Tot timpul cât Clara îşi făcea toaleta ascultam cele mai mici zgomote şi urmăream cele mai mici mişcări cu teama ca nu cumva din ele să iasă dezastrul după -amezii. Era posibil de pildă ca Eugen să tuşească uşor, să înghită puţină salivă şi să spuie brusc că îi este sete şi că merge la cofetărie să ia o prăjitură; din fapte infim de mărunte, ca tusea aceasta, ieşea monstruoasă şi enormă o după-masă pierdută. Ziua întreagă îşi pierdea atunci importanţa şi noaptea în pat, în loc să mă gândesc pe îndelete (şi oprindu-mă câteva minute asupra fiecărui detaliu pentru a-l „vedea" şi a mi-l aminti mai bine) la clipa când genunchii mei s'au atins de ciorapii Clarei, — să scobesc, să sculptez şi să mângâi acest gând, — mă zvârcoleam înfierbântat în cearceafuri, neputând să adorm şi aşteptând nerăbdător ziua următoare.

Intr'o zi se petrecu ceva cu totul neobişnuit. Intâmplarea începu cu alura unui dezastru şi se isprăvi cu o surpriză neaşteptată, dar în mod atât de brusc şi cu un gest atât de mărunt încât toată bucuria mea ulterioară, odihnindu-se pe el fu ca un eşafodaj de obiecte eteroclite ţinute în echilibru de un scamator

pe un singur punct.

Clara cu un singur pas schimbă în întregime conţinutul vizitelor mele, dându-le un alt înţeles şi noui înfrigurări ca în experienţa aceia de chimie în care vedeam cum o singură bucăţică de cristal scufundată într'un bocal cu lichid roşu îl transforma instantaneu într'un lichid uimitor de verde.

Eram pe canapea, în acelaşi loc, aşteptând cu aceiaşi nerăbdare de totdeauna, când uşa se deschise şi în prăvălie intră cineva. Eugen părăsi imediat cabina. Totul părea pierdut. Clara continuă să-şi facă toaleta nepăsătoare în timp ce conversaţia în prăvălie se prelungea la nesfârşit. Totuşi s'ar fi putut întâmpla ca Eugen să se întoarcă înainte ca sora lui să fi isprăvit să se îmbrace.

Urmăream dureros firul celor două evenimente, toaleta Clarei şi conversaţia din prăvălie, gândindu-mă că puteau să-şi urmeze desfăşurarea paralel unul cu altul până ce Clara ieşea în prăvălie, ori din contra să se întâlnească în punctul fix al cabinei ca în unele filme cinematografice când două locomotive vin una spre alta cu viteză nebună şi se vor întâlni ori vor trece pe alături după cum va

interveni sau nu în ultima clipă o mână misterioasă care să schimbe macazul. In acele momente de aşteptare simţeam net cum conversaţia îşi urmează drumul ei şi pe o cale paralelă, Clara continua să se pudreze...

Incercai să corectez fatalitatea întinzând genunchii mult spre masă. Pentru ca să întâlnească picioarele Clarei ar fi trebuit să stau chiar pe marginea canapelei într'o poziţie dacă nu bizară, cel puţin comică.

Imi pare că prin oglindă Clara se uita la mine şi zâmbea.

In curând isprăvi să-şi rotunjească conturul buzelor cu carmin şi să-şi treacă pentru ultima oară puful pe obraz. Parfumul care se răspândise în cabină mă ameţi de pofte şi disperare. In momentul când ea trecu pe lângă mine se întâmplă lucrul la care mă aşteptam mai puţin : îşi frecă pulpele de genunchii mei ca în fiecare zi (ori poate încă mai tare ? dar asta era o iluzie desigur) cu aerul indiferent că între noi nu se petrece nimic.

Există o complicitate a viciului mai adâncă şi mai rapidă decât orice înţelegere prin cuvinte. Ea străbate instantaneu tot trupul ca o

melodie interioară şi transformă cu totul gândurile, carnea şi sângele.

In fragmentul de secundă când picioarele Clarei mă atinseseră se născură imense în mine, noi aşteptări şi noi speranţe.

Cu Clara am înţeles totul din prima zi, din prima clipă ; a fost întâia mea aventură sexuală complectă şi normală. O aventură plină de chinuri şi aşteptări, plină de nelinişti şi de scrâşnete de dinţi, ceva care ar fi semănat cu o iubire dacă n'ar fi fost o simplă continuitate a unei dureroase nerăbdări. In aceiaşi măsură în care eram impulsiv şi îndrăzneţ Clara era calmă şi capricioasă ; avea un mod viodent de a mă provoca şi un fel de bucurie câinească de a mă vedea că sufăr, — bucurie care preceda întotdeauna actul sexual şi făcea parte dintr'ânsul.

Intâia oară când se întâmplă între noi lucrul pe care îl aşteptam de atâta vreme, provocarea ei fu de o simplicitate atât de elementară (şi aproape brutală) încât fraza aceia săracă pe care a pronunţat-o atunci şi verbul acela anonim pe care l-a întrebuinţat îşi păstrează încă şi azi în mine ceva din virulenţa

de-odinioară. Este de ajuns ca să mă gândesc mai mult la ele pentru ca indiferenţa mea prezentă să fie roasă ca de un acid şi fraza să redevie violentă, aşa cum a fost atunci.

Eugen plecase în oraş. Stăteam amândoi în magazin tăcuţi, Clara în rochia ei de după masă, picior peste picior în dosul vitrinei tricota cu mare atenţie. Trecuseră câteva săptămâni dela întâmplarea din cabină şi între noi se crease brusc nu ştiu ce răceală severă, o încordare secretă ce se traducea printr'o indiferenţă extremă din partea ei. Stăteam unul în faţa altuia ore întregi fără să scoatem un cuvânt şi totuşi în tăcerea aceasta plutea ca ameninţarea unei explozii, o înţelegere secretă perfectă. Imi lipsea doar cuvântul misterios care să spargă învelişul convenţional ; îmi făceam zeci de proecte în fiecare seară dar ele se loveau a doua zi de cele mai elementare piedeci : tricotatul care nu putea fi întrerupt, lipsa unei lumini mai favorabile, liniştea din magazin ori cele trei rânduri de maşni de cusut, prea corect orânduite pentru a permite vreo schimbare importantă în magazin, fie chiar de ordin sentimental. Ţineam tot timpul

maxilarele încleştate; era o tăcere teribilă, o tăcere ce avea în mine evidenţa şi conturul unui urlet.

Clara fu acea care o întrerupse. Vorbi aproape în şoaptă, fără să-şi ridice ochii de pe tricou: — Dacă ai fi venit azi mai de vreme am fi putut *să facem*, Eugen s'a dus îndată după masă în oraş.

Până atunci nu se filtrase în tăcerea noastră nici umbra vreunei aluzii sexuale şi iată acum din câteva cuvinte ţâşnea între noi o realitate nouă, tot atât de miraculoasă şi de extraordinară ca o statuie de marmoră ce-ar fi răsărit în mijlocul maşinilor de cusut crescând din podele.

Intr'o clipă fui lângă Clara, îi apucai o mână şi i-o mângăiai violent. Ii sărutai mâna. Ea şi-o smulse. — Ei, lasă-mă, spuse ea enervată. — Te rog vino Clara... — E prea târziu acum, se întoarce Eugen, lasă-mă, lasă-mă. Ii atingeam febril umerii, sânii, picioarele. — Lasă-mă, protesta Clara. — Vino acum, mai avem timp, implorai eu. — Unde? — In cabină... hai... acolo e bine.

Şi când spusei „bine" pieptul mi se umplu de o speranţă caldă. Ii sărutai din nou mâna şi

o trăsei cu forţa de pe scaun. Ea se lăsă dusă cu greu, târşâindu-şi paşii de podea.

Incepând din ziua aceia după amiezile îşi schimbară „obiceiurile": era vorba tot despre Eugen, tot despre Clara şi despre aceleaşi sonate, însă acum cântecul viorii îmi deveni insuportabil şi nerăbdarea mea pândea momentul când Eugen trebuia să plece. In aceiaşi cabină neliniştile mele deveniră altele ca şi cum aşi fi jucat un joc nou pe un carton cu linii desenate pentru un joc deja cunoscut.

Când Eugen pleca, începea adevărata aşteptare. Era o aşteptare mai grea şi mai insuportabilă decât până în în acel moment; tăcerea prăvăliei se transforma într'un bloc de ghiaţă.

Clara se aşeza la vitrină şi tricota: acesta era în fiecare zi „începutul" şi fără început aventura noastră nu putea avea loc. Câteodată Eugen pleca şi o lăsa pe Clara în cabină aproape desbrăcată; credeam că lucrul acesta putea să grăbească evenimentele dar mă înşelam, Clara nu admitea alt început decât acel din prăvălie. Trebuia să aştept în mod inutil să se îmbrace şi să iasă la geam pentru a deschide cartea după-amiezii la prima pagină, în dosul vitrinei.

Mă aşezam în faţa ei pe un scăunel şi începeam să-i vorbesc, s'o rog, s'o implor timp îndelungat. Ştiam că e fără folos; Clara nu accepta decât rareori şi chiar atunci uza de o şiretenie, pentru ca să nu-mi acorde o îngăduinţă perfectă:

— Mă duc să iau un praf în cabină, mă doare capul îngrozitor, te rog să nu vii după mine.

Promiteam cu jurăminte şi o urmăream într'o secundă. Incepea în cabină o veritabilă luptă în care, în mod evident, forţele Clarei erau dispuse să cedeze. Cădea atunci pe canapea dintr'o bucată ca şi cum s'ar fi împiedecat de ceva. Punea apoi mâinile sub cap şi închidea ochii ca şi cum ar fi dormit. Imi era imposibil să schimb cu un centimetru poziţia corpului; aşa cum stătea pe o coastă trebuia să-i smulg rochia de sub pulpe şi să mă alipesc de ea. Clara n'avea nici o opunere pentru gesturile mele ,dar nu-mi dădea nici o înlesnire. Era imobilă şi indiferentă ca o bucată de lemn şi numai intima şi secreta ei căldură îmi revela că e atentă şi că „ştie".

Cam pe la această epocă fu consultat medicul care îmi prescrisese chinină. Verificarea impresiei mele că avea ceva şoricesc într'însul avu loc în cabină şi, după cum am spus, într'un mod cu totul absurd şi surprinzător.

Intr'o zi în timp ce stăteam lipit de Clara şi cu gesturi înfierbânate îi smulgeam rochia, simţii ceva ciudat mişcându-se în cabină şi — mai mult cu instinctul obscur dar foarte ascuţit al extremei plăceri de care mă apropiam şi care nu admitea nici o prezenţă străină, de cât cu simţurile mele adevărate — ghicii că o fiinţă vie ne privea.

Intorsei capul speriat şi zării pe cufăr în dosul cutiei de pudră un şoarece. El se opri chiar lângă oglindă pe marginea cufărului şi mă privi fix cu ochii lui mici şi negrii în cari lumina lămpii punea două picături lucioase aurii ce mă săgetau adânc. Timp de câteva secunde el se uită în ochii mei cu atâta acuitate încât simţeam privirea celor două puncte sticloase pătrunzându-mi până în fundul creierului. Părea că meditează o invectivă grea la adresa mea sau numai un reproş. Deodată însă fascinaţia se sfărâmă şi şoarecele o rupse de fugă dispărând după cufăr. Eram sigur acum că doctorul venise să mă spioneze.

In aceiaşi seară, la luarea chininei, presupunerea mea se întări printr'un raţionament perfect ilogic însă pentru mine foarte valabil: chinina era amară; pe de altă parte doctorul văzuse în cabină plăcerea pe care mi-o dădea câteodată Clara; în consecinţă, şi pentru stabilirea unui just echilibru, îmi prescrisese medicamentul cel mai neplăcut ce putea să existe. Il auzeam ronţăindu-şi în gând judecata: „Cu cât este mai marrre plăcerrrea, cu atât trebue să fie mai amarrră doctorria !"

Peste câteva luni dela consultaţie doctorul fu găsit mort în podul casei lui; îşi trăsese un glonte în tâmplă.

Cea dintâi întrebare a mea când auzii sinistra veste fu:

— Erau şoareci în podul acela?

Imi era necesară această certitudine.

Pentru ca doctorul să fie mort cu adevărat, trebuia neapărat ca o haită de şoareci să năvălească asupra cadavrului, să-l scobească şi să extragă înapoi materia şoricească împrumutată de medic în timpul vieţii sale, pentru exercitarea existenţei sale ilegale de „om".

Când am cunoscut-o pe Clara aveam, cred, doisprezece ani. Oricât de departe îmi răscolesc amintirile în adâncul copilăriei le găsesc legate de cunoaşterea sexuală. Ea îmi apare tot atât de nostalgică şi pură ca aventura nopţii, a fricei ori a celor dintâi prietenii. Intru nimic deosebită de alte melancolii şi de alte aşteptări, de pildă de plictisitoarea aşteptare de a deveni „mare" pe care o măsuram concret ori de câte ori dădeam mâna cu o persoană mai în vârstă, încercând să delimitez diferenţa de greutate şi mărime a mâinii mele mici, pierdută între degetele noduroase, în palma enormă a celui ce mi-o strângea.

In nici un moment al copilăriei n'am ignorat diferenţa dintre bărbaţi şi femei. Poate că a fost o vreme când toate fiinţele vii se con-

fundau pentru mine într'o limpeziciune unică de mişcări şi inerţii; nu am nici o amintire exactă despre aceasta. Secretul sexual a fost totdeauna aparent. Era vorba de un „secret" cum ar fi fost vorba de un obiect: o masă ori un scaun.

Când cercetez însă cu atenţie amintirile cele mai îndepărtate „lipsa lor de actualitate" mi se relevează prin înţelegerea greşită a actului sexual. Imi închipuiam organele femenine sub forme eronate şi actul în sine cu mult mai fastuos şi mai straniu decât l-am cunoscut cu Clara. In toate interpretările însă — greşite, şi apoi din ce în ce mai juste, plutea inefabil un aer de mister şi de amărăciune, ce şi-a desăvârşit lent consistenţa ca un tablou de pictor pornit dela schiţe informe.

Mă văd foarte mic, în cămeşoaică până la călcâie, plângând disperat pe un prag de uşă, într'o curte plină de soare, a cărei poartă este deschisă spre o piaţă pustie, o piaţă în amiază, caldă şi tristă, cu câini adormiţi pe burtă şi oameni culcaţi în umbra barăcilor cu zarzavat.

In aer e un miros iute de legume putrezite, câteva muşte mari violete bâzâie puternic pe

lângă mine sorbind lacrimile căzute pe mâini şi zburând în rotocoale frenetice în lumina densă şi înfierbântată a curţii. Mă ridic şi urinez cu atenţie în praf. Pământul suge avid lichidul şi pe locul acela rămâne o pată întunecată ca umbra unui obiect ce nu există. Imi şterg faţa cu cămeşoaica şi ling lacrimile din colţul buzelor savurând gustul lor sărat. Mă aşez din nou pe prag şi mă simt foarte nenorocit. Am fost bătut.

Tatăl meu adineoarea în odaie mi-a tras câteva palme peste fesele goale. Nu ştiu prea bine pentru ce. Mă gândesc. Stăteam culcat în pat lângă o fetiţă de vârsta mea, puşi acolo amândoi să dormim, în timp ce părinţii noştrii erau duşi la plimbare. N'am simţit când ei s'au întors şi nu ştiu ce anume făceam fetiţei sub plapomă. Ştiu doar că, în momentul când tatăl meu a ridicat brusc plapoma, fetiţa începuse să accepte. Tatăl meu s'a făcut roşu, s'a înfuriat şi m'a bătut. Asta e tot.

Acum stau în soare pe prag, am plâns şi mi-am şters ochii, desenez cu degetul în praf cercuri şi linii, îmi schimb locul mai spre umbră, mă aşez turceşte pe o piatră şi mă simt mai bine. O fată a venit să ia apă în curte

şi învârteşte roata ruginită a pompei. Ascult cu atenţie scârţâitul fierului vechi, privesc cum ţâşneşte apa în căldare ca o superbă coadă de cal argintie, mă uit la picioarele mari şi murdare ale fetei, casc pentru că n'am dormit deloc şi din când în când încerc să prind o muscă. E viaţa simplă care reîncepe după plânset. In curte soarele îşi varsă mereu arşiţa lui copleşitoare. E cea dintâi aventură sexuală a mea şi cea mai veche amintire din copilărie.

De-aci înainte instincte obscure se umflă, cresc, se deformează şi intră în limitele lor naturale. Ceeace ar fi trebuit să fie o amplificare şi o mereu crescândă fascinaţie a fost pentru mine un şir de renunţări şi de reduceri crunte la banal; evoluţia dela copilărie la adolescenţă a însemnat o scădere continuă a lumii şi, pe măsură ce lucrurile se organizau în jurul meu, aspectul lor inefabil dispărea, precum o suprafaţă lucioasă care se abureşte.

Extatică, miraculoasă, figura lui Walter îşi păstrează şi azi lumina ei fascinantă.

Când l-am întâlnit stătea în umbra unui salcâm, pe un trunchi de copac, şi citea o fascicul̆ă din Buffallo-Bill. Lumina clară a dimineţei se filtra printre frunzele verzi şi dese într'un fâşâit de umbre foarte răcoroase. Imbrăcămintea lui nu era de loc obişnuită: purta o tunică vişinie cu nasturi sculptaţi din os, pantaloni din piele de căprioară şi pe picioarele goale sandale împletite din laniere fine de piele albă. Când vreau, câteodată, să retrăesc o clipă senzaţia extraordinară a acestei întâlniri, privesc mult timp coperta îngălbenită şi veche a unei fascicule din Buffallo-Bill. Era totuşi altceva prezenţa reală a lui Walter, tunica lui roşie în aerul verzui din umbra salcâmului.

Intâiul lui gest fu un fel de săritură elastică în picioare ca a unui animal. Ne împrietenirăm imediat. Vorbirăm puţin şi deodată îmi făcu o propunere stupefiantă: să mâncăm flori de salcâm. Pentru întâia oară întâlneam pe cineva care mânca flori. In câteva clipe Walter fu în copac şi adună un buchet enorm. Apoi scobori şi îmi arătă cum trebuia desprinsă delicat floarea de corolă pentru a suge numai vârful ei. Incercai şi eu; floarea poeni puţin sub dinţi cu o ţăcănitură foarte plăcută şi în gură se răspândi un parfum suav şi răcoros cum nu mai gustasem niciodată .

Câtva timp rămaserăm tăcuţi mâncând florile de salcâm. De-odată mă apucă strâns de mână: — Vrei să vezi „sediul" bandei noastre?

In privirea lui Walter se aprinseră scântei. Imi fu puţin frică. — Vrei sau nu vrei? mă întrebă el din nou. Ezitai o secundă. — Vreau, îi răspunsei cu o voce ce nu mai fu a mea şi cu o voinţă de risc ce izbucni subit în mine şi care, simţeam bine, că nu-mi aparţine.

Walter mă luă de mână şi prin portiţa din fundul curţii mă duse pe un maidan pustiu. Iarba şi bălăriile crescuseră acolo în voie. Urzicile îmi ardeau picioarele pe unde treceam şi cu mâna trebuia să dăm la o parte tulpinile groase de cucută şi brusturi. In fundul maidanului ajunserăm la un zid dărăpănat. In faţa zidului era un şanţ şi o groapă adâncă. Walter sări înăuntru şi mă chemă după el; groapa se deschidea în zid şi pe acolo intrarăm într'o pivniţă părăsită.

Treptele erau stricate şi pline de ierburi, pereţii filtrau umezeală şi întunericul înaintea noastră era desăvârşit. Walter îmi strânse mâna cu putere şi mă trase după el. Incet-încet, coborârăm vreo zece trepte. Acolo ne oprirăm.

— Trebuie să rămânem aici, îmi spuse el, nu putem merge mai departe. In fund sunt nişte oameni de fier cu mâinile şi cu capul de fier, crescuţi din pământ. Ei stau nemişcaţi şi dacă ne prind în întunecime ne gâtuie.

Intorsei capul şi privii disperat de-asupra noastră gura deschisă a pivniţei cu lumina ei ce venea dintr'o lume simplă şi clară unde nu existau oameni de fier şi unde se vedeau la mare distanţă plantele, oamenii şi casele.

Walter aduse de undeva o scândură şi ne aşezarăm pe ea. Câteva minute rămaserăm iar tăcuţi. Era bine şi răcoare în pivniţă; aerul avea un miros greu de umezeală şi aş fi stat acolo ore întregi izolat, departe de străzile încălzite, şi de oraşul plictisitor şi trist. Mă simţeam bine închis între pereţii reci, dedesubtul pământului ce clocotea în soare. Zumzetul inutil al după-amiezii venea ca un ecou îndepărtat prin gura deschisă a pivniţei.

— Iată aici aducem fetele pe care le prindem, spuse Walter.

Inţelesei vag despre ce trebuia să fie vorba. Pivniţa căpătă o atracţie nebănuită.

— Şi ce faceţi cu ele ?

Walter râse.

— Cum, nu ştii? Facem ca toţi bărbaţii cu femeile, ne culcăm lângă ele şi... cu pana...

— Cu pana? Ce fel de pană? Ce faceţi cu fetele?

Walter râse din nou.

— Câţi ani ai? Tu nu ştii ce fac bărbaţii cu femeile ? Tu n'ai o pană ? Uite-o pe-a mea.

Scoase din buzunarul tunicei o pană mică neagră de pasăre.

In momentul acela simţii că mă cuprinde o criză de-a mea obişnuită. Poate că dacă Walter n'ar fi scos din buzunar pana aşi fi continuat să suport aerul de completă şi dezolantă izolare a pivniţei până la sfârşit. Intr'o clipă însă izolarea aceasta căpătă un înţeles dureros şi adânc. Imi dădeam acum seama cât de departe pivniţa este de oraş şi de străzile lui prăfuite. Era ca şi cum eu însumi m'aşi fi îndepărtat de mine, în singurătatea unei adâncimi subterane dedesubtul unei zile oarecare de vară. Pana neagră lucioasă pe cari mi-o arăta Walter însemna că nimic nu mai există în lumea mea cunoscută. Totul intra într'un leşin unde ea strălucea straniu, în mijlocul încăperii ciudate cu ierburi umede, în întunericul ce aspira lumina ca o gură rece, avidă şi beantă.

— Ei ce ai? mă întrebă Walter. Să-ţi spun cum facem cu pana...

Cerul afară, prin gura pivniţei devenea tot mai alb şi mai vaporos. Cuvintele se loveau de pereţi şi mă parcurgeau moale ca pe o fiinţă fluidă.

Walter continua să-mi vorbească. Era însă atât de departe de mine şi atât de aerian încât părea o simplă claritate în întuneric, o pată de ceaţă agitându-se în umbră.

— Intâi o mângâi pe fetiţă — auzeam ca prin vis — apoi tot cu pana te mângâi pe tine.. Trebuie să ştii lucrurile astea...

Deodată Walter se apropie de mine şi începu să mă sgâlţâie ca pentru a mă trezi din somn. Incet, încet, începui să-mi revin. Când deschisei bine ochii Walter stătea aplecat peste pubisul meu, cu gura strâns lipită de sex. Imi era imposibil să înţeleg ce se petrece.

Walter se ridică în picioare.

— Vezi, asta ţi-a făcut bine... Indienii în războí trezesc aşa pe cei răniţi şi noi în banda noastră ştim toate vrăjile şi leacurile indiene.

Mă trezii beat şi ostenit. Walter o luă la fugă şi dispăru. Urcai şi eu scările cu băgare de seamă.

In zilele următoare îl căutai pretutindeni dar în zadar. Imi rămânea să-l întâlnesc în pivniţă, dar când mă dusei într'acolo maidanul îmi apăru cu totul schimbat. Peste tot se întindeau grămezi de gunoaie, cu animale moarte şi putreziciuni ce miroseau oribil în soare. Cu Walter nu văzusem nimic din toate acestea. Renunţai să merg până la pivniţă şi astfel pe Walter nu-l mai întâlnii nici odată.

Imi procurai o pană pe care o ţineam în cel mai mare secret învelită într'o bucată de ziar în buzunar. Mi se părea câteodată că eu inventasem toată povestea cu pana şi că Walter nu existase niciodată. Din când în când desfăceam pana din ziar şi o priveam timp îndelungat: misterul ei era de nepătruns. Imi treceam peste obraz luciul ei mătăsos şi moale şi mângâierea asta mă înfiora puţin ca şi cum o persoană invizibilă, însă reală, m'ar fi atins cu vârful degetelor pe faţă. Intâia oară când o întrebuinţai fu într'o seară furtunoasă, în împrejurări destul de extraordinare.

Imi plăcea să rămân până târziu pe afară. In seara aceia se stârnise o furtună grea şi apăsătoare. Toată căldura zilei se condensase într'o

atmosferă copleşitoare, sub un cer negru tăiat de fulgere. Şedeam pe pragul unei case şi priveam jocul luminei electrice pe zidurile uliţei. Vântul clătina becul care ilumina strada şi cercurile concentrice ale globului, umbrindu-se pe pereţi, se legănau ca o apă agitată într'un vas. Eşarfe lungi de praf se stârneau pe drum şi se ridicau în spirale.

Deodată într'o înfăşurare de vânt mi se păru că o statuie albă de marmură se ridică în aer. Era în acel moment o certitudine incontrolabilă, ca orice certitudine. Blocul de piatră albă se îndepărta cu repeziciune în sus, într'o direcţie oblică asemeni unui balon scăpat din mâna unui copil. In câteva clipe statuia deveni o simplă pată albă în cer, cât pumnul meu. Vedeam acum distinct două persoane albe, ţinându-se de mână şi alunecând pe cer ca nişte skiori.

In momentul acela se opri o fetiţă în faţa mea. Trebuie să fi stat eu cu gura căscată şi cu ochii mari deschişi în sus pentrucă ea mă întrebă uimită ce văd pe cer.

— Priveşte... o statuie care zboară... priveşte repede... în curând va dispare...

Fetiţa se uită cu atenţie încruntând sprân-

cenele și îmi spuse că nu vede nimic. Era o fetiță din vecini, grăsulie, cu obrajii roșii de cauciuc sanitar și cu mâinile vegnic umede. Până în seara aceia nu vorbisem decât arareori cu dânsa. Cum stătea acum în fața mea de-odată începu să râdă:

— Știu pentru ce m'ai înșelat... spuse ea... știu eu ce vrei tu...

Incepu să se îndepărteze de mine sărind într'un picior. Mă ridicai și alergai după ea; o chemai într'un gang obscur și ea veni fără împotrivire. Acolo îi ridicai rochia. Ea se lăsă mânuită docilă ținându-se de umerii mei. Poate era mai mult surprinsă de ceeace se petrece, decât conștientă de impudoarea faptului.

Urmarea cea mai surprinzătoare a acestei întâmplări avu loc peste câteva zile în mijlocul unei pieți. Câțiva zidari stingeau var într'o ladă. Mă uitam la fierberea varului când deodată mă auzii strigat pe nume și cineva spuse tare: — „Cu pana va să zică... cu pana... hai?". Era un băiat de vreo douăzeci de ani, un vlăjgan roșcovan și nesuferit. Mi se pare că locuia într'o casă din gangul întunecos. Il văzui numai o clipă țipând la mine, dincolo de ladă ieșind fantastic din aburii varului ca o

apariție infernală vorbind în mijlocul focului și a trăsnetelor.

Poate că mi-a spus altceva, și imaginația mea a dat vorbelor lui un înțeles de care eram preocupat în zilele acelea; nu-mi venea să cred că văzuse într'adevăr ceva în întunecimea compactă a gangului. Totuși gândindu-mă mai bine la lucrul acesta îmi veni în minte că poate gangul nu fusese atât de obscur pe cât mi se păruse și că totul fusese vizibil (poate că stătusem chiar în lumină)... atâtea presupuneri cari îmi întăreau convingerea că în timpul actului sexual eram posedat de un vis care îmi turbura vederea și simțurile. Imi impusei mai multă prudență. Cine știe la ce aberații eram în stare să mă dedau în plină zi, sub puterea excitării și posedat de ea ca de un somn greu în care mă mișcam inconștient?

In strânsă amintire cu pana îmi revine în minte și o cărticică neagră, foarte turburătoare. O găsisem într'un rând pe o masă și o răsfoisem cu mare interes. Era un roman banal „Frida" de Andre Theuriet într'o ediție ilustrată cu foarte multe desene. In fiecare din ele revenea imaginea unui băețaș blond cu pă-

rul bucălat, în haine de catifea şi a unei fetiţe grăsune în rochiţe volănate. Băeţaşul semăna cu Walter. Copiii apăreau în desene când împreună, când separaţi; se vedea bine că se întâlneau mai ales prin ascunzişurile unui parc şi pe sub ziduri ruinate. Ce făceau împreună? Iată ce-aşi fi vrut să ştiu. Avea băeţaşul o pană ca şi mine pe care o ţinea în buzunarul hainei? In desene nu se vedea lucrul acesta şi n'avui timp să citesc. Peste câteva zile cărticica neagră dispăru fără urme. Incepui s'o caut pretutindeni. Intrebai la librării dar se părea că nimeni nu auzise de ea. Trebuia să fie o carte plină de secrete de vreme ce nu se găsea nicăeri.

Intr'o zi îmi luai inima 'n dinţi şi intrai în sala unei biblioteci publice. Un domn înalt, palid, cu ochelari ce-i tremurau uşor, stătea în fundul sălii pe un scaun şi mă privi venind. Nu mă mai puteam întoarce. Trebuia să înaintez până la masă şi acolo să pronunţ distinct cuvântul senzaţional „Fri-da" ca o mărturisire, în faţa domnului miop, a tuturor viciilor mele ascunse. Mă apropiai de pupitru şi murmurai cu voce stinsă numele cărţii. Ochelarii bibliotecarului începură să tremure mai tare

pe nas, el închise ochii ca şi cum ar fi căutat ceva în memorie şi îmi spuse că „n'a auzit" de ea. Tremurul ochelarilor mi se părea totuşi că trădase o turburare interioară; acum eram sigur că „Frida" conţinea cele mai tainice şi mai senzaţionale desvăluiri.

Peste mulţi ani de-atunici am regăsit cartea în rafturile unei librării. Nu mai era cărticica mea legată în pânză neagră ci o broşură umilă şi mizerabilă cu coperţi gălbui. O clipă vrui s'o cumpăr, dar mă răsgândii şi o pusei înapoi în raft. Păstrez astfel şi azi intactă în mine imaginea unei cărticele negre în care zace puţin din parfumul autentic al copilăriei mele.

In obiecte mici şi neînsemnate: o pană neagră de pasăre, o cărticică banală, o fotografie veche cu personagiile fragile şi inactuale, ce parcă suferă de o gravă boală internă, o tandră scrumieră de faianţă verde, modelată ca o frunză de stejar, veşnic mirosind a cenuşe stătută; în simpla şi elementara aducere aminte a ochelarilor cu lentilă groasă ai bătrânului Samuel Weber, în astfel de mărunte ornamente şi lucruri domestice, regăsesc toată melancolia copilăriei mele şi acea nostalgie esenţială a inutilităţii lumii, care mă înconjura de pretutindeni ca o apă cu valurile împietrite. Materia brută, — în massele ei profunde şi grele de ţărână, pietre, cer, sau ape, — ori în formele ei cele mai neînţelese, florile de hârtie, oglinzile, bilele

de sticlă cu enigmaticile lor spirale interioare, ori statuile colorate, — m'a ţinut întotdeauna, închis într'un prizonierat ce se lovea dureros de pereţii ei şi perpetua în mine, fără sens, bizara aventură de a fi om.

In orice parte mi se îndrepta gândul, el întâlnea obiecte şi imobilităţi ca nişte ziduri în faţa cărora trebuia să cad îngenunchiat.

Mă gândeam, terorizat de diversitatea lor, la infinitele forme ale materiei şi nopţi întregi mă zvârcoleam, agitat de serii de obiecte ce se înşirau în memoria mea, fără sfârşit, ca nişte scări mecanice ce îşi desfăşurau neîncetat mii şi mii de trepte.

Câteodată, pentru a stăvili valul de lucruri şi culori ce-mi inundau creerul, imaginam evoluţia unui singur contur, sau a unui singur obiect.

Imi imaginam de pildă, — şi asta ca un repertoriu corect al lumii, — lanţul tuturor umbrelor de pe pământ, ciudata şi fantastica lume cenuşie ce doarme la picioarele vieţii.

Omul negru, culcat ca un voal peste iarbă, cu picioarele subţiri ce s'au scurs ca apa, cu braţele de fier întunecat, umblând printre pomii orizontali cu ramurile eplorate.

Umbrele vapoarelor alunecând pe mare, umbre instabile şi aquatice ca nişte tristeţi ce vin şi trec, lunecând peste spume.

Umbrele păsărilor cari zboară, ca nişte păsări negre venite din fundul ţărânii, dintr'un sumbru aquarium.

Şi umbra solitară, pierdută undeva în spaţiu, a rotundei noastre planete...

Mă gândeam altă dată la caverne şi scobituri, dela prăpăstiile în munţi cu ameţitoarea lor înălţime, până la caverna elastică şi caldă, inefabilă, caverna sexuală. Imi procurasem nu ştiu de unde o mică lanternă electrică şi noaptea în pat, înnebunit de nesomn şi de obiectele ce umpleau odaia venind mereu, mă băgam sub plapomă şi urmăream cu atenţie încordată, ca un fel de studiu intim fără scop, cutele cearceafului, şi micile văi ce se formau între ele. Imi trebuia astfel o ocupaţie precisă şi măruntă pentru ca să mă linişteso întru câtva. Tatăl meu mă găsi într'un rând, la miezul nopţii, umblând sub perne cu lanterna şi mi-o luă. Totuşi nu-mi făcu nici o observaţie şi nici nu mă certă. Cred că pentru el descoperirea fusese atât de stranie încât nu găsea nici vocabularul şi nici moralitatea

ce s'ar fi putut aplica în cazul unei asemenea fapte.

Câţiva ani mai târziu, văzui într'o carte de anatomie fotografia unui mulaj de ceară a interiorului urechii. Toate canalurile, sinusurile şi găurile erau din materie plină, formând imaginea lor pozitivă. Fotografia aceasta mă impresionă peste măsură, aproape până la leşin. Intr'o clipă îmi dădui seama că lumea ar putea exista într'o realitate mai adevărată, într'o structură pozitivă a cavernelor ei, astfel încât tot ce este scobit să devie plin, iar actualele reliefuri să se prefacă în viduri de formă identică, fără nici un conţinut, ca fosilele acelea delicate şi bizare cari reproduc în piatră urmele vreunei scoici sau frunze ce de-alungul timpurilor s'au macerat lăsând doar sculptate adânc amprentele fine ale conturului lor.

Intr'o astfel de lume oamenii n'ar mai fi fost nişte excrescenţe multicolore şi cărnoase, pline de organe complicate şi putrescibile, ci nişte goluri pure, plutind, ca nişte bule de aer prin apă, prin materia caldă şi moale a universului plin. Era de-altfel senzaţia intimă şi dureroasă pe care o resimţiam adesea în

adolescenţă, când de-alungul vagabondajelor fără sfârşit, mă trezeam subit în mijlocul unor izolări teribile, ca şi cum oamenii şi casele în jurul meu s'ar fi încleiat dintr'odată în pasta compactă şi uniformă a unei unice materii, în care eu existam doar ca un simplu vid ce se deplasează de ici colo, fără rost.

In ansamblul lor obiectele formau decoruri. Impresia de spectacular mă însoţea pretutindeni cu sentimentul că totul evoluează în mijlocul unei reprezentaţii factice şi triste. Când scăpam câteodată de viziunea plictisitoare şi mată a unei lumi incolore apărea aspectul ei teatral, emfatic şi desuet.

In cadrul acestui spectacol general, existau alte spectacole mai uluitoare cari mă atrăgeau mai mult pentru că artificialul lor şi actorii cari le jucau păreau să înţeleagă într'adevăr sensul de mistificare a lumii. Ei singuri ştiau că într'un univers spectacular şi decorativ trebuia jucată viaţa fals şi ornamental.

Astfel de spectacole erau cinematograful şi panopticumul.

O ! sala cinematografului B. lungă şi întunecoasă ca un submarin scufundat ! Uşile dela

intrare erau acoperite cu mari oglinzi de cristal în cari se reflecta o parte din stradă. Era astfel la intrare un spectacol gratuit, înaintea celui din sală, un ecran uimitor în care strada apărea într'o lumină verzuie de vis cu oameni şi trăsuri ce se mişcau somnambulic în apele ei.

In sală domnea o căldură puturoasă şi acidă de baie publică. Podeaua era cimentată şi scaunele când se mişcau scoteau nişte scârţâituri ca nişte ţipete scurte şi disperate. In faţa ecranului o galerie de covrigari şi puşlamale pocnea seminţe şi comenta cu voce tare filmul. Titlurile erau silabisite de câteva zeci de guri în acelaşi timp, ca nişte texte la o şcoală de adulţi. Chiar sub ecran cânta orchestra compusă dintr'o pianistă, un violonist şi un bătrân ovreu care trăgea de zor contrabasul. Bătrânul acesta mai avea şi misiunea de a emite diferite zgomote corespunzătoare acţiunilor de pe ecran. El striga „cucurigu" când la începutul filmului apărea cocoşul firmei cinematografice, iar odată, îmi amintesc, când se reprezenta viaţa lui Isus, în momentul învierii începu să bată cu arcuşul frenetic în cutia contrabasului pentru a imita trăsnetele cereşti.

Trăiam episoadele din film cu o intensitate extraordinară, integrându-mă acţiunii ca un veritabil personagiu al dramei. Mi se întâmpla de multe ori ca filmul să-mi absoarbă într'atâta atenţia încât să-mi închipui dintr'odată că mă plimb prin parcurile de pe ecran, ori că stau rezemat de balustrada teraselor italiene pe cari evolua patetic Francisca Bertini, cu părul despletit şi braţele agitate ca nişte eşarfe.

In definitiv nu există nici o diferenţă bine stabilită între persoana noastră reală şi diferitele noastre personagii interioare imaginare. Când se aprindea lumina în pauză, sala avea aerul că revine de departe. Era în atmosferă ceva precar şi artificial, cu mult mai incert si mai efemer decât spectacolul de pe ecran. Inchideam ochii şi aşteptam până ce ronţăitul mecanic al aparatului îmi anunţa că filmul continuă; regăseam atunci sala în întuneric şi toate persoanele din jurul meu, iluminate indirect de ecran, palide şi transfigurate ca o galerie de statui de marmoră într'un muzeu luminat de lună la miezul nopţii.

Intr'un rând cinematograful luă foc. Pelicula se rupse şi se aprinse imediat încât timp

de câteva secunde apărură pe ecran flăcările incendiului ca un fel de onest avertisment că cinematograful arde şi în acelaşi timp ca o continuare logică a rolului aparatului de a prezenta „actualităţile" şi care misiune îl făcuse astfel, printr'un exces de perfecţiune, să reprezinte ultima şi cea mai palpitantă actualitate, aceia a propriului său incendiu. Izbucniră din toate părţile ţipete şi strigăte scurte de „Foc ! Foc !" ca nişte pocnete de revolver. Intr'o singură clipă ţâşni din sală atâta zgomot încât se părea că spectatorii până atunci, în linişte şi întunecime nu făcuseră alta decât să îngrămădească în ei urlete şi huet, ca nişte acumulatoare calme şi inofensive ce explodează când capacitatea lor de încărcare a fost violent depăşită.

In câteva minute şi înainte ca jumătate de sală să fie evacuată „incendiul" fu stins. Totuşi spectatorii continuau să urle ca şi cum ar fi avut de epuizat o anumită cantitate de energie din moment ce fusese declanşată. O domnişoară, cu obrazul pudrat ca gipsul, ţipa strident uitându-se fix în ochii mei, fără să facă vreo mişcare ori vreun pas spre ieşire. Un covrigar musculos, convins de utilitatea forţelor sale în asemenea cazuri, dar totuşi neştiind ce întrebuinţare să le dea, lua pe rând scaunele de lemn şi le azvârlea spre ecran. Se auzi de-odată o bubuitură amplă şi foarte sonoră: un scaun nimerise în contrabasul bătrânului muzicant. Cinematograful era plin de surprize.

Vara intram la matineu devreme şi ieşeam seara când începea să se înopteze. Lumina afară era schimbată, ziua pe sfârşite se stingea. Constatam astfel că în absenţa mea se petrecuse în lume un fapt imens şi esenţial ca un fel de tristă obligaţie a ei de a-şi continua mereu — prin înnoptare de pildă, — munca regulată, diafană şi spectaculară. Intram astfel din nou în mijlocul unei certitudini care prin rigurozitatea ei zilnică mi se părea de-o melancolie fără sfârşit. Intr'o astfel de lume, supusă celor mai teatrale efecte şi obligată în fiecare seară să reprezinte un apus de soare corect, oamenii din jurul meu apăreau ca nişte biete fiinţe de compătimit pentru seriozitatea cu care erau mereu ocupaţi şi credeau naiv în ceeace fac şi ceeace simt. Exista doar o singură fiinţă în oraş care înţelegea aceste

lucruri şi pentru care aveam o admiraţie plină de respect: era nebuna oraşului. Ea singură în mijlocul unor persoane rigide şi umplute până în vârful capului cu prejudecăţi şi convenţii, ea singură îşi păstrase libertatea de a ţipa şi de a dansa pe stradă când vroia. Umbla zdrenţuită pe străzi, roasă de jeg, ştirbă, cu părul roşu vâlvoi, ţinând în braţe cu o tandreţă maternă o lădiţă veche plină cu coji de pâine şi cu diferite obiecte culese prin gunoaie.

Işi arăta sexul trecătorilor cu un gest ce dacă ar fi fost întrebuinţat în alt scop ar fi fost numit „plin de eleganţă şi stil". Ce splendid, ce sublim este să fii nebun ! îmi spuneam eu, şi constatam cu neînchipuită părere de rău câte puternice obiceiuri stupide familiare şi ce zdrobitoare educaţie raţională mă despărţea de libertatea extremă a unei vieţi de nebun.

Cred că cine n'a avut acest sentiment este condamnat să nu simtă niciodată veritabila amploare a lumii.

Impresia generală şi elementară de spectacular devenea o adevărată teroare îndată ce intram într'un panopticum cu figuri de ceară.

Era o spaimă amestecată cu un fel de vagă plăcere şi oarecum, cu senzaţia aceia bizară pe care o avem fiecare câteodată de a mai fi trăit cândva într'un anumit decor. Cred că dacă ar naşte vreodată în mine instinctul unui scop în viaţă şi dacă această pornire ar trebui să fie legată de ceva ce într'adevăr este profund, esenţial şi iremediabil în mine, atunci corpul meu ar trebui să devie o statuie de ceară într'un panopticum şi viaţa mea o simplă şi nesfârşită contemplaţie a vitrinilor din panoramă.

In lumina posomorâtă a opaiţelor de carbid simţeam că într'adevăr trăiesc viaţa mea proprie în mod unic şi inimitabil. Toate acţiunile mele cotidiene puteau fi amestecate ca un joc de cărţi, nu ţineam la nici una din ele; iresponsabilitatea oamenilor faţă de actele lor cele mai conştiente era un fapt de o evidenţă ce sărea în ochi. Ce importanţă avea că le comiteam eu sau altul, din moment ce diversitatea lumii le înghiţea în aceiaşi uniformă monotonie? In panopticum, şi numai acolo, nu exista nici o contradicţie între ceeace făceam şi ceeace se întâmpla. Personagiile de ceară erau singurul lucru autentic din lume; ele

singure falsificau viaţa în mod ostentativ, făcând parte, prin imobilitatea lor stranie şi artificială din aerul adevărat al lumii. Uniforma ciuruită de gloanţe şi pătată de sânge a vreunui arhiduce austriac, cu figura galbenă şi tristă, era infinit mai tragică decât orice moarte adevărată. Intr'o ladă de cristal zăcea o femeie îmbrăcată în dantele negre, cu faţa lucioasă şi palidă. Un trandafir uluitor de roşu stătea fixat între sâni, iar peruca blondă la marginea frunţii începea să se deslipească, în timp ce în nări palpita culoarea roză a fardului şi ochii albaştrii, limpezi ca sticla, mă priveau imobili. Era imposibil ca femeia de ceară să n'aibă o semnificaţie adâncă şi turburătoare pe care nimeni n'o ştia. Cu cât o contemplam mai mult cu atât înţelesul ei părea că se face mai limpede, perzistând vag undeva în mine ca un cuvânt de care aşi fi vrut să-mi amintesc şi din care nu sesizam decât un ritm îndepărtat.

Am avut întotdeauna o atracţie bizară pentru afublările femenine şi pentru obiectele artificiale eftin ornamentate. Un prieten al meu colecţiona cele mai diverse lucruri pe cari le găsea. Intr'o cutie de mahong ţinea ascunsă

o fâşie de mătase neagră cu dantelă foarte subţire pe margini, cusută cu câteva paiete strălucitoare de strass. Era ruptă desigur din vre-o rochie veche de bal; pe alocuri mătasea începuse să mucegăiască. Pentru ca s'o văd îi dădeam timbre şi chiar bani. Atunci el mă conducea într'un salonaş de modă veche, în timp ce părinţii lui dormeau, şi mi-o arăta. Rămâneam cu bucata de mătase în mână, mut de stupefacţie şi de plăcere. Prietenul meu stătea în pragul uşii şi pândea să nu vie nimeni; după câteva minute revenea, îmi lua mătasea, o punea în cutie şi îmi spunea — „Gata, acum s'a isprăvit, nu se mai poate", cum îmi spunea câteodată şi Clara când tergiversările din cabină durau prea mult.

Un alt obiect care m'a turburat peste măsură când l-am văzut întâia oară a fost un inel ţigănesc. Cred că era inelul cel mai fantastic pe care îl putea inventa un bărbat ca să împodobească mâna unei femei.

Extraordinarele ornamente de mascaradă ale păsărilor, ale animalelor şi florilor, menite toate să joace un rol sexual, coada stilizată şi ultramondenă a pasării paradisului, penele oxidate ale păunului, dantela isterică a peta-

lelor de petunii, albastrul neverosimil al pungilor maimuţii, nu sunt decât palide încercări de ornamentaţie sexuală pe lângă ameţitorul inel ţigănesc. Era un obiect de tinichea superb, fin, grotesc şi hidos. Mai ales hidos: ataca iubirea în regiunile cele mai întunecate, la bază. Un adevărat ţipăt sexual.

Desigur că artistul care l-a lucrat tot din viziuni de panopticum s'a inspirat. Piatra inelului, care era o simplă bucată de sticlă topită până la grosimea unei lentile, semăna în totul cu lupele din panorame prin care priveam vapoarele scufundate mărite la extrem, luptele cu turcii şi asasinatele regeşti. In inel se vedea un buchet de flori cizelat în tinichea sau în plumb şi colorat cu toate vopselele violente ale tablourilor din panopticum.

Violetul cadavrelor prin asfixie lângă pornograficul roşu al jaretierelor de femeie, paloarea de plumb a valurilor înfuriate în interiorul unei lumini macabre, ca semiobscuritatea cavourilor acoperite cu geam. Totul era înconjurat de mici frunze de aramă şi semne misterioase. Halucinant.

Mă impresionează astfel tot ce este imitat. Florile artificiale de pildă şi coroanele mortuare, mai ales coroanele mortuare, uitate şi prăfuite în cutiile lor ovale de sticlă din biserica cimitirului, înconjurând cu o desuetă delicateţe nume vechi anonime, scufundate într'o eternitate fără resonanţă.

Pozele decupate cu cari copiii se joacă şi statuile eftine din bâlciuri. Cu timpul statuile acestea îşi pierd capul ori vre-o mână şi proprietara lor, reparându-le, le înconjoară gâtul delicat cu scrofule albe de ipsos. Bronzul de pe restul statuii capătă atunci semnificaţia unei tragice dar nobile suferinţe. Şi mai sunt Isuşii în mărime naturală din bisericile catolice. Vitraliile aruncă în altar ultimele reflexe ale unui asfinţit roşu de soare, în timp ce crinii la această oră a zilei exală la picioarele Cristului plenitudinea parfumului lor greu şi lugubru. In această atmosferă plină de sânge aerian şi de leşin odorant, un tânăr palid cântă la orgă ultimele acorduri ale unei melodii disperate.

Toate acestea au emigrat în viaţă din panopticum. In panorama de bâlci regăsesc locul comun al tuturor acestor nostalgii răspândite în lume, cari adunate la un loc formează însăşi esenţa ei.

Imi rămâne în viaţă, o dorinţă unică şi supremă: să asist la incendiul unui panopticum; să văd topirea lentă şi scabroasă a corpurilor de ceară, să privesc înmărmurit cum picioarele galbene şi frumoase ale miresei din cutia de sticlă se încolăcesc în aer şi prind între pulpe o flacără adevărată care să-i ardă sexul.

In afară de panopticum, bâlciul din luna August îmi aducea multe alte tristeţi şi exaltări. Spectacolul lui amplu se umfla ca o simfonie, dela preludiul panoramelor izolate, ce soseau cu mult înaintea tuturor şi indicau tonul general al bâlciului, ca notele răzleţe şi prelungi ce anunţă la începutul bucăţii de concert tema întregii compoziţii, şi până la finalul grandios, plesnind de urlete, pocnete şi fanfare, în ziua temeiului, urmat de tăcerea imensă a câmpului rămas pustiu.

Cele câteva panorame ce veneau de timpuriu cuprindeau, în esenţă, bâlciul în întregime şi îl reprezentau cu exactitate. Era deajuns ca numai prima din ele să se instaleze, pentru ca tot coloritul, toată strălucirea şi tot mirosul de carbid al bâlciului complect, să se scoboare în oraş.

In mulţimea sgomotelor de toate zilele se desprindea deodată un ţârâit care nu era nici scârţăitul unei tinichele, nici clinchetul îndepărtat al unei legături de chei, nici vâjâitul unui motor, un sgomot uşor de recunoscut între alte o mie şi care aparţinea „Roatei Norocului".

In obscuritatea bulevardului, se aprindea atunci către seară o diademă de sticliri colorate, ca o primă constelaţie, a pământului. In curând altele o urmau şi bulevardul devenea un coridor luminos, de-alungul căruia umblam înmărmurit, aşa cum văzusem într'o ediţie ilustrată de Jules Verne un băiat de vârsta mea, răzimat de fereastra unui submarin, privind afară, în întunecimile suboceanice, minunate şi misterioase fosforescenţe marine.

Peste câteva zile, bâlciul era instalat. Hemiciclul bărăcilor se organiza, se complecta şi devenea dintr'odată definitiv.

Zone bine stabilite îl împărţeau în regiuni de umbre şi lumini, — aceleaşi în fiecare an. Era, mai întâi, şirul restaurantelor cu zeci de coliere de becuri colorate, apoi panorămile cu monstruozităţi, faţada beată de lumină a circului şi în sfârşit bărăcile obscure şi umile ale

fotografilor. Lumea se plimba în roată, trecând, rând pe rând, prin luminozităţi maxime şi regiuni întunecoase, ca luna pe desenul din cartea mea de geografie care parcurgea alternativ zone tipografice albe şi negre.

Intram mai ales în panorame mici şi prost luminate, cu artişti puţini, lipsite până şi de acoperiş unde tatăl meu putea la intrare să trateze cu directorul un preţ colectiv şi redus, pentru întreaga şi numeroasa noastră familie.

Toată reprezentaţia avea acolo un aspect improvizat şi nesigur. Vântul nopţii adia rece peste capetele spectatorilor şi sus, de-asupra noastră, toate stelele sticleau pe cer. Eram pierduţi într'o baracă de bâlci, rătăciţi din haosul nopţii în punctul spaţial infim al unei planete. In punctul acela, pe planeta aceia oameni şi câini jucau pe o scenă; oamenii aruncând în aer diferite obiecte şi prinzându-le, câinii sărind prin cercuri şi umblând în două labe. Unde se petreceau toate acestea? Cerul, de-asupra noastră părea încă şi mai imens...

Intr'un rând, în una din bărăcile acestea sărăcăcioase, un artist propuse în faţa publicului un premiu de cinci mii lei acelui care

va putea imita numărul senzaţional şi foarte uşor pe care îl va prezenta. Eram în bănci numai câteva persoane. Un domn gras, pe care îl cunoşteam mai de mult ca un sgârcit fără pereche în târg, uluit de posibilitatea aceasta nebănuită de a câştiga o sumă enormă într'o simplă panoramă de bâlci, îşi schimbă brusc locul, apropiindu-se cu câteva bănci de scenă, decis a urmări cu cea mai încordată atenţie fiecare gest al artistului, pentru a-l reproduce apoi, şi a încasa premiul.

Urmară câteva clipe de cumplită tăcere.

Artistul se apropie de rampă: „Domnilor, spuse el răguşit, e vorba de a da afară pe gât fumul unei ţigări". Aprinse o ţigară şi luând mâna de pe guler, unde o ţinea tot timpul, dete drumul afară unei şuviţe fine de fum albăstrui prin orificiul unui larinx artificial pe care îl avea probabil, în urma unei operaţii. Domnul din primele bănci rămase zăpăcit şi stânjenit; se înroşi până la urechi şi revenind la locul lui murmură destul de tare printre dinţi: „Ei sigur, nici nu-i de mirare, dacă are maşinuţă în gât"!

Imperturbabil artistul răspunse de pe scenă: — „Mă rog, mă rog, n'aveţi decât" dispus poate într'adevăr să acorde un premiu unui coleg de suferinţă...

In asemenea barăci, pentru a-şi câştiga pâinea, bătrâni palizi şi uscăţivi înghiţeau în faţa publicului pietre şi săpun, fete tinere îşi contursionau trupul şi copii anemici şi supţi, lăsând din mână porumbul din care mâncau se urcau pe scenă şi dansau agitând clopoţeii legaţi de iţari.

Ziua, îndată după masă, în căldura încinsă de soare, dezolarea bâlciului era nesfârşită. Imobilitatea căişorilor de lemn, cu ochii lor holbaţi şi coama lor bronzată, căpăta nu ştiu ce teribilă melancolie de viaţă împietrită. Venea din barăci miros cald de mâncare, în timp ce o unică flaşnetă, undeva departe, insista să-şi scurgă astmatic valsul, din haosul căruia, din timp în timp, ţâşnea o notă metalică fluerată, ca un brusc "jet d'eau" înalt şi subţire ieşit din massa unui bazin cu apă.

Imi plăcea să rămân ore întregi în faţa barăcilor fotografilor, contemplând persoanele necunoscute în grupuri sau singure, împietrite şi zâmbitoare, în faţa peisagiilor cenuşii cu cascade şi munţi îndepărtaţi. Toate personagiile, prin decorul lor comun, păreau membrii

unei aceleiaşi familii, porniţi în excursie în acelaşi loc pitoresc unde se fotografiaseră unul după altul.

Intr'un rând, într'o asemenea vitrină dădui peste propria mea fotografie. Intâlnirea această bruscă cu mine însumi, imobilizat într'o atitudine fixă, acolo la marginea bâlciului, avu asupra mea un efect deprimant.

Inainte de a ajunge în oraşul meu, ea călătorise desigur şi prin alte locuri, necunoscute mie. Intr'o clipă avui senzaţia de a nu exista decât pe fotografie. Inversarea aceasta de poziţii mintale mi se întâmpla adesea în cele mai diferite împrejurări. Ea îmi venea pe furiş şi îmi schimba dintr'o dată trupul interior. Intr'un accident de stradă, de pildă, timp de câteva minute priveam ceiace se petrece ca un spectator oarecare. De-odată însă toată perspectiva se schimba şi, — ca în jocul acela care consistă în a vedea pe zugrăveala pereţilor un animal bizar oarecare, pe care într'o zi nu-l mai regăsim, pentrucă vedem în locul lui, şi format din aceleaşi elemente decorative, o statuie, o femeie ori un peisaj, — în accidentul de stradă, deşi totul rămânea intact, vedeam de-odată, oamenii şi toate lucrurile din jurul

meu, din punctul de vedere al rănitului, aşa ca şi cum eu aşi fi fost cel ce zăcea întins şi aşi fi privit totul din poziţia mea de accidentat, de jos în sus, din centru spre periferie, şi cu senzaţia vie a sângelui ce se scurge din mine. Tot astfel, fără nici un efort, ca o urmare logică a simplului fapt că priveam, mă imaginam la cinematograf trăind în intimitatea scenelor de pe ecran şi tot aşa mă văzui, în faţa barăcii fotografului în locul celui ce se uita neclintit la mine de pe carton.

Toată viaţa mea proprie, a celui ce stătea în carne şi sânge dincolo de vitrină, îmi apăru dintr'odată indiferentă şi fără însemnătate, aşa cum persoanei vii de dincoace de sticlă îi apăreau absurde călătoriile prin oraşe necunoscute ale eu-lui fotografic.

In acelaş fel în care fotografia care mă reprezenta umbla din loc în loc contemplând prin geamul murdar şi prăfuit perspective mereu noui, eu însumi dincoace de sticlă, îmi plimbam mereu personagiul meu asemănător în alte locuri, veşnic privind lucruri noui şi veşnic neînţelegând nimic din ele. Faptul că mă mişcam, că eram viu, nu putea fi decât o simplă întâmplare, o întâmplare care n'avea

nici un sens, pentrucă, aşa cum existam în astă parte a vitrinei, puteam exista şi dincolo de ea, cu acelaşi obraz palid, cu aceiaşi ochi, cu acelaşi păr spălăcit care mă aduna în oglindă într'o figură rapidă şi bizară, greu de înţeles.

Imi veneau astfel din exterior diferite avertismente pentru a mă imobiliza şi a mă scoate brusc din comprehensiunea de toate zilele. Ele mă stupefiau, mă opreau în loc şi rezumau într'o clipă toată inutilitatea lumii.

Totul îmi apărea în secunda aceia haotic, aşa cum, — când ascultând o fanfară şi, astupându-mi urechile deslipeam degetele o clipă, toată muzica îmi părea în acea clipă, sgomot pur.

Umblam în bâlci ziua întreagă şi mai ales pe câmpul din împrejurimi, unde artiştii şi monştrii din barăci, adunaţi în jurul cazanului cu mămăligă, despletiţi şi murdari, scoborau din frumoasele lor decoruri şi existenţe nocturne de acrobaţi, femei fără corp şi sirene, în pasta comună şi în mizeria iremediabilei lor umanităţi. Ceiace în faţa barăcilor părea admirabil, degajat şi câteodată chiar fastuos, aici, în dosul lor, în plină zi, recădea în-

tr'o familiaritate meschină şi fără interes, care era de altfel aceia a lumii întregi.

Intr'o zi, asistai la înmormântarea copilului unuia din fotografii ambulanţi.

Uşile panoramei erau larg deschise şi, înăuntru în faţa fundalului pentru fotografiat, zăcea pe două scaune sicriul descoperit.

Pânza din spate reprezenta un parc splendid cu terase în stil italian şi coloane de marmură.

In acest decor de vis, cadavrul mic cu mâinele încrucişate pe piept, în haine de sărbătoare, cu beteală de argint la cheutoare, părea cufundat într'o inefabilă beatitudine.

Părinţii copilului şi diferite femei plângeau desnădăjduit în jurul sicriului, în timp ce afară fanfara circului cel mare, împrumutată gratuit de director, intona grav o serenadă din „Intermezzo", bucata cea mai tristă din program.

In momentele acelea, mortul era desigur nespus de fericit şi liniştit, în intimitatea păcii lui profunde, în tăcerea nesfârşită a parcului cu platani.

In curând însă fu smuls din solemnitatea în care zăcea şi încărcat într'o căruţă, pentru

a fi dus la cimitir, în groapa umedă şi rece care îi era destinată.

Parcul rămase în urma lui dezolat şi pustiu. In bâlci, moartea împrumuta astfel şi ea decoruri factice şi pline de nostalgie, ca şi cum bâlciul ar fi format o lume aparte, a cărei menire era să demonstreze infinita melancolie a ornamentelor artificiale, dela începutul vieţii până la sfârşit, şi cu exemplul viu al unor existenţe palide, consumate în lumina cernută a panopticumului, ori în încăperea cu un perete nemărginit, pierdut în frumuseţi supraterestre, a panoramelor de fotografi.

Bâlciul devenea, astfel, pentru mine o insulă pustie, scăldată de aureole dezolate, asemănătoare în totul lumii nedesluşite şi totuşi limpezi în care mă purtau crizele mele din copilărie.

Etajul casei Weber, unde mă duceam adesea, dela moartea bătrânei Etla Weber, semăna cu un adevărat panopticum. In odăile însorite toată după amiaza, praful şi căldura pluteau de-alungul vitrinelor pline de lucruri desuete, aruncate pe rafturi la întâmplare. Paturile fuseseră mutate la parter şi camerele rămăseseră goale. Bătrânul Samuel Weber (agentură & comision) împreună cu cei doi fii ai lui, Paul şi Ozy, locuia acum în odăile de jos.

In odaia dintâi, înspre stradă, rămăsese instalat biroul. Era o încăpere mirosind a mucegai, îmbâcsită cu registre şi plicuri conţinând mostre de cereale, tapisate cu reclame vechi pătate de muşte.

Câteva din ele, stând pe pereţi de ani de

zile, se integraseră cu totul vieţii de familie. Deasupra casei de bani, reclama unei ape minerale, reprezenta o femeie înaltă subţire, în voaluri diafane, vărsând remediul salvator infirmilor dela picioarele ei. Desigur că în orele tainice ale nopţii venea să bea din sursa miraculoasă şi Ozy Weber, cu braţele lui subţiri ca nişte flaute şi cu cocoaşa pieptului ieşind de sub haine ca sternul umflat al unui curcan.

Cealaltă reclamă familiară era a unei societăţi de transporturi şi, — cu vaporul ei alunecând pe valuri frizate, — complecta persoana lui Samuel Weber, şi acorda astfel şepcii de căpitan de vas şi ochelarilor cu lentilă groasă, un al treilea element de marinar. Când bătrânul Samuel închidea vreun registru şi-l strângea sub presă, învârtind bara de fier, se părea într'adevăr că întoarce cârma unei corăbii pe nişte mări necunoscute. Vata roză cu care îşi astupa urechile îi atârna în firişoare lungi şi era desigur o înţeleaptă precauţiune împotriva curenţilor marini.

In cea de a doua odaie, Ozy cetea romane populare, înfundat într'un fotoliu de piele, ridicând volumul foarte sus pentru a-l pune

în lumina slabă ce venea din stradă, prin birou. In întunecimea unui colţ strălucea paravanul unei scuipători monumentale de tinichea în formă de pisică, iar pe perete o oglindă reflecta straniu un pătrat de lumină cenuşie, ca o fantomatică aducere aminte a zilei de afară.

Veneam să-l văd pe Ozy, aşa cum intră câinii în curţi străine, fiindcă o poartă este deschisă şi nu-i goneşte nimeni. Mă atrăgea mai ales un joc bizar care, nu ştiu cine din noi doi şi în ce împrejurări îl inventase. Jocul consta în dialoguri imaginare spuse cu cea mai desăvârşită seriozitate. Trebuia ca până la sfârşit să rămânem gravi şi să nu ne dezvăluim întru nimic inexistenţa lucrurilor despre care vorbeam.

Intram, şi Ozy îmi spunea cu un ton cumplit de uscat, fără să ridice ochii de pe carte:

— „Piramidonul pe care l-am luat aseară ca să transpir mi-a provocat o tuse îngrozitoare. Până dimineaţa m'am zvârcolit în cearceafuri. In fine adineoarea a venit Matilda (nu exista nici o Matildă) şi mi-a făcut o fricţiune".

Absurditatea şi stupiditatea lucrurilor pe

care le înşira Ozy mă loveau în cap ca nişte ciocane puternice. Trebuia poate să plec din odaie imediat dar cu o mică voluptate, de a mă pune înadins la nivelul lui de inferioritate, îi răspundeam pe acelaşi ton. Cred că acesta era secretul jocului.

— „Iată şi eu sunt răcit, îi spuneam eu (era în luna Iulie) şi doctorul Caramfil (exista) mi-a prescris o reţetă. Păcat că doctorul ăsta... ştii, azi dimineaţă a fost arestat...

Ozy ridica ochii din carte.

— „Vezi, îţi spuneam eu de mult că fabrică bani falşi...

— „Ei sigur, complectam eu, altfel de unde ar fi avut să cheltuiască atâţia cu artistele de varieteu ?

Era în vorbele acestea mai întâi plăcerea puţin greţoasă de a mă scufunda în mediocritatea dialogului şi în acelaş timp o vagă impresie de libertate. Puteam, aşa dar, să calomniez în voie pe doctor, care stătea în apropiere şi despre care ştiam precis că se culcă la ora 9 în fiecare seară.

Vorbeam astfel despre orice, amestecând lucrurile adevărate cu lucruri imaginare, până ce toată conversaţia căpăta un fel de independenţă aeriană, plutind detaşată de noi prin odaie, asemenea unei păsări curioase, — de a cărei existenţă exterioară dealtfel, dacă pasărea ar fi apărut într'adevăr între noi, nu ne-am fi îndoit mai mult decât de faptul dacă vorbele noastre n'aveau nici o legătură cu noi înşine.

Când ieşeam din nou în stradă, aveam senzaţia de a fi dormit adânc. Visul continua însă parcă mereu şi priveam cu uimire oamenii vorbind între ei cu seriozitate. Ei nu-şi dădeau oare seama că se poate vorbi cu gravitate despre orice, despre absolut orice ?

Câteodată Ozy n'avea chef de conversaţii şi atunci mă lua cu el să cotrobăim prin etaj. In cei câţiva ani de când fusese părăsit şi, prin obiceiul bătrânului Weber de a trimite „sus" toate obiectele inutile, se adunaseră acolo lucrurile cele mai diverse şi mai extraordinare.

In odăi un soare fierbinte intra prin ferestrele prăfuite şi fără perdele. Vitrinele cu geamuri de sticlă se clătinau uşor când călcam pe duşumeaua veche, parcă ar fi clănţănit din dinţi. Intre două odăi, o cortină de mărgele servea drept uşă.

Veneam de jos puţin ameţit de căldura zilei.

Pustietatea desăvârşită a camerelor isprăvea să mă turbure. Era ca şi cum aşi fi existat într'o lume cunoscută de mult şi de care nu-mi puteam aminti bine. Corpul meu avea o senzaţie bizară de uşurime şi de detaşare. Senzaţia aceasta devenea mai profundă când trebuia să trec între cele două odăi despărţite cu cortina de mărgele.

Căutam prin sertare mai ales corespondenţă veche pentru a lua jos timbrele de pe plicuri. Ieşea din pachetele îngălbenite un nour de praf şi gângănii cari umblau repede printre hârtii ca să se puie la adăpost. Câte o scrisoare cădea alături şi se deschidea relevând o caligrafie desuetă şi meşteşugită, cu cerneala decolorată. Era în ea ceva trist şi resemnat, un fel de concluzie obosită la curgerea timpului de când fusese scrisă şi un somn lin în eternitate, ca al coroanelor mortuare. Găseam şi fotografii demodate, doamne îmbrăcate în crinoline, ori domni meditativi cu degetul la frunte surâzând anemic. In josul fotografiei doi îngeri duceau un coş cu fructe şi flori, sub care scria „PORT VISITE" sau „SUVENIR". Intre fotografii şi obiectele din vitrine, — fructiera de sticlă roz cu marginile

în volute, poşetele de catifea în care nu era nimic alta decât mătasea roasă de molii, diverse obiecte cu monograme necunoscute, — între toate acestea domnea un aer de perfectă înţelegere ca un fel de viaţă proprie a lor, identică vieţii de odinioară când fotografiile de pildă corespundeau unor persoane ce se mişcau şi trăiau, şi când scrisorile erau scrise de calde mâini adevărate, — însă o viaţă redusă la o scară mai mică, într'un spaţiu mai restrâns, în limita scrisorilor şi a fotografiilor, ca într'un decor privit prin lentilele cele groase ale unui binoclu, decor rămas exact în toate componentele lui însă minuscul şi îndepărtat.

Către seară, când scoboram, întâlneam adesea pe scări pe Paul Weber care îşi ţinea dulapul cu haine sus, în prima odaie, şi se urca ca să se schimbe.

Era un băiat roşcovan, cu mâinile mari şi părul sburlit. Avea buzele mari şi groase şi nasul clovnesc. In ochi plutea însă o candoare nespus de calmă şi odihnitoare. Tot ce făcea Paul avea din cauza acestei priviri aerul detaşat şi indiferent.

Il iubeam foarte mult, dar în secret, şi

inima îmi bătea cu putere când îl întâlneam pe scări. Imi plăcea simplicitatea cu care îmi vorbea zâmbind mereu ca şi cum convorbirea noastră ar fi avut, în afară de înţelesul ei, şi un sens mai îndepărtat şi mai efemer. Işi păstra zâmbetul acesta în convorbirile cele mai grave şi chiar atunci când trata diferite afaceri cu bătrânul Weber. Il mai iubeam pe Paul pentru viaţa secretă pe care o ducea dincolo de ocupaţiile zilnice şi din care nu-mi parveneau decât ecourile şoptite cu stupefacţie de persoanele mari din jurul meu. Paul cheltuia toţi banii care îi câştiga, la varieteu, cu femeile. Era în desfrâul lui o fatalitate iremediabilă de care bătrânul Weber se lovea ca de un zid. Intr'un rând întreg oraşul vui de svonul că Paul deshămase caii dela trăsurile de piaţă şi îi adusese în sala varieteului, unde improvizase un fel de circ, cu concursul celor mai eminenţi beţivi din oraş. In alt rând se svoni că făcuse baie în şampanie cu o femeie. Dar câte nu se spuneau despre el ?

Imi era imposibil să definesc simpatia mea pentru Paul. Vedeam bine oamenii din jurul meu, vedeam bine inutilitatea şi plictiseala cu care îşi consumau viaţa, fetele tinere în

grădină râzând stupid; negustorii cu privirile şirete şi pline de importanţă; necesitatea actoricească a tatălui meu de a-şi juca rolul de tată; oboseala cruntă a cerşetorilor adormiţi în unghere murdare; toate acestea se confundau într'un aspect general şi banal, ca şi cum lumea, aşa cum era, aştepta de mult în mine, construită în forma ei definitivă, şi eu, în fiecare zi, nu făceam alta decât să-i verific conţinutul învechit în mine.

Toate erau simple; singur Paul era în afara lor, într'o densitate de viaţă compactă şi absolut inaccesibilă înţelegerii mele.

Ii păstram adânc în mine toate gesturile şi cele mai mici atitudini, dar nu ca o amintire ci mai degrabă ca o dublă existenţă a lor. Mă căzneam de multe ori să umblu cum umblă el, studiam un anumit gest şi îl repetam în faţa oglinzii până ce credeam că l-am repetat în mod exact.

In etajul casei Weber, Paul era figura de ceară cea mai enigmatică şi mai fină. In curând el aduse acolo şi femeia pală, cu gesturi şi umblet de tăcut mecanism, care lipsea...

Etajul îşi complectă astfel galeria de pano-

pticum, începând dela căpitanul de vapor Samuel Weber până la fenomenul delicat şi stâlcit al infantilului Ozy.

Vechituri şi obiecte pline de melancolii mai găseam şi în alt etaj părăsit, în casa bunicului meu. Pereţii aici erau acoperiţi cu tablouri ciudate, înrămate în cadre groase de lemn aurit ori în cadre mai subţiri de pluş roşu. Mai erau şi nişte rame făcute din scoici mici, alăturate, lucrate cu o minuţiozitate care mă făcea să le contemplu ceasuri întregi. Cine lipise scoicile? Cari fuseseră gesturile mărunte vii, ce le uniseră? In astfel de lucrări defuncte renăşteau deodată existenţe întregi, pierdute în ceaţa timpului ca imaginile din două oglinzi paralele, înfundate în adâncimi verzui de vis.

Intr'un colţ zăcea gramofonul cu pâlnia răsturnată, frumos vopsită în felii galbene şi roze, ca o enormă porţie de îngheţată de vanilie şi trandafir, iar pe o masă se găseau di-

ferite stampe din care două, reprezentau pe regele Carol I şi regina Elisabeta.

Tablourile acestea mă intrigară mult timp. Mi se părea că artistul avea mult talent, pentrucă trăsăturile erau foarte sigure şi fine, dar nu înţelegeam pentru ce le lucrase într'o aquarelă cenuşie, spălăcită, ca şi cum hârtia ar fi fost ţinută mult timp în apă.

Intr'o zi făcui o descoperire uimitoare: ceeace luam eu drept culoare ştearsă nu era altceva decât o îngrămădire de litere minuscule, descifrabile numai cu lupa.

In tot desenul nu era o singură trăsătură de creion ori de pensulă; totul era o alăturare de cuvinte în cari se povestea istoria vieţii regelui şi a reginei.

Stupefacţia mea răsturnă dintr'odată neînţelegerea cu care priveam desenele. In locul neîncrederii mele pentru arta desenatorului, luă naştere o admiraţie fără margini.

In ea simţii necazul de a nu fi observat mai devreme calitatea esenţială a tabloului şi în acelaşi timp crescu în mine marea mea nesiguranţă în tot ce vedeam: de vreme ce contemplasem atâţia ani desenele fără a descoperi materia însăşi din care erau alcătuite, nu se

putea oare întâmpla ca printr'o miopie asemănătoare să-mi scape înţelesul tuturor lucrurilor din jurul meu, înscris în ele, poate, tot atât de clar ca şi literile componente ale tablourilor?

In jurul meu, suprafeţele lumii căpătară deodată luciri stranii şi opacităţi nesigure ca ale perdelelor ,opacităţi ce devin transparenţe şi ne prezintă dintr'odată profunzimea unei odăi când o lumină se aprinde în dosul lor.

In dosul obiectelor nu se aprinse însă niciodată nici o lumină, şi ele rămaseră întotdeauna scăldate de volumele ce le închideau hermetic, şi cari păreau câteodată că se subţiază pentru a lăsa să se străvadă prin ele adevăratul lor înţeles.

Etajul mai avea şi alte curiozităţi cari îi aparţineau numai lui. Astfel era aspectul străzii văzut prin geamurile din faţă.

Zidurile casei fiind foarte groase, ferestrele intrau adânc în ele, formând nişte hrube în cari se putea sta foarte comod.

Mă instalam în una din ele ca într'o odăiţă de sticlă şi deschideam geamurile spre stradă.

Intimitatea hrubei ca şi plăcerea de a privi strada dintr'o poziţie plăcută îmi dete ideia unui vehicul pe aceiaşi măsură, cu perne moi în cari să stau culcat, cu ferestruici prin care să mă uit la diferite oraşe şi peisagii necunoscute, în timp ce vehiculul ar străbate lumea.

Intr'un rând, tatăl meu povestindu-mi câteva amintiri din copilărie, îl întrebai care fusese dorinţa lui secretă cea mai arzătoare şi el îmi răspunse că dorise mai ales să posede un miraculos vehicul în care să stea culcat şi care să-l plimbe prin toată lumea.

Ştiam că în copilărie el dormea în odaia din etaj cu geamurile spre stradă şi îl întrebai dacă îi plăcea să se culce în hrubele ferestrelor, pentru a privi jos.

Imi răspunse cu uimire că într'adevăr în fiecare seară când se urca la culcare se băga într'o hrubă şi rămânea acolo ore întregi, până ce de multe ori adormea. Visul lui despre vehicul îl făcuse, probabil, în acelaşi loc şi în aceleaşi împrejurări ca şi mine.

Existau aşa dar în lume, în afară de locuri blestemate ce secretau vertigii şi leşinuri, şi alte spaţii mai binevoitoare, din pereţii cărora se prelingeau imagini plăcute şi frumoase.

Pereţii hrubei filtrau visul unui vehicul ce străbate lumea şi cine stătea culcat în acel loc, se impregna lent de această ideie ca de un fum ameţitor de haşiş..

Etajul avea şi două poduri din care unul se deschidea printr'un geamlâc spre acoperiş. Mă urcam pe acolo deasupra casei. Oraşul întreg se desfăşura în jurul meu cenuşiu şi amorf, până departe spre câmpuri, unde trenuri minuscule treceau pe podul fragil ca o jucărie.

Ceeace vroiam era mai ales să nu am nici o ameţeală şi să ajung la o senzaţie de echilibru egală cu aceia pe care o aveam jos pe pământ. Vroiam ca pe acoperiş să duc viaţa mea „normală" şi ca în aerul subtil şi tăios al înălţimii să mă mişc fără frică şi fără nici o impresie deosebită de vid. Mă gândeam că dacă aşi fi reuşit acest lucru, în corpul meu aşi fi simţit greutăţi mai elastice şi mai vaporoase, cari m'ar fi transformat cu totul şi ar fi făcut din mine un fel de om-pasăre. Eram convins că numai atenţia de a nu cădea era aceia care cântărea mai mult în mine şi gândul că sunt la o mare înălţime mă străbătea ca o durere

pe care a-şi fi vrut s'o pot smulge până la rădăcină.

Pentru ca nimic să nu mi se pară excepţional, acolo sus, mă sileam de fiecare dată să fac ceva precis şi banal: să citesc, să mănânc ori să dorm.

Imi luam vişinele şi pâinea ce mi le dădea bunicul şi mă urcam cu ele pe acoperiş. Impărţeam fiecare vişină în sferturi şi le mâncam pe rând pentru ca ocupaţia mea „normală" să dureze cât mai mult. Când isprăveam una, mă căzneam să arunc sâmburele jos în stradă, într'un cazan mare expus în faţa unei prăvălii.

Indată ce scoboram, mă repezeam acolo să văd câţi sâmburi nimerisem. Erau întotdeauna în cazan trei sau patru. Ceeace mă decepţiona însă peste măsură era că de jur împrejur nu găseam decât alţi trei sau patru. Mâncasem deci foarte puţine vişine în timp ce mie mi se părea că rămăsesem pe acoperiş ore întregi. In odaia bunicului, pe cadranul de faianţă verde al ceasului, constatam deasemenea că nu trecuseră decât câteva minute de când mă urcasem. Timpul devenea, probabil, din ce în ce mai dens pe măsură ce „se petrecea" mai sus. In zadar căutam să-l prelungesc, rămânând cât

mai mult pe acoperiş. Ajuns jos, întotdeauna trebuia să recunosc că trecuse mult mai puţin decât îmi închipuisem. Asta întărea senzaţia mea ciudată, pe pământ, de indefinit, de neterminat... Timpul aici jos, era mai rar decât în realitate, el conţinea mai puţină materie ca în înălţime şi participa astfel la fragilitatea tuturor lucrurilor, ce păreau în jurul meu atât de dense şi erau totuşi atât de instabile, gata în orice moment să-şi părăsească înţelesul şi conturul provizoriu pentru a apărea în forma exactei lor existenţe...

...Etajul se descompuse bucată cu bucată, obiect cu obiect după moartea bunicului. El muri în odăiţa meschină şi umedă din curte unde îşi alesese adăpostul bătrâneţelor şi pe care nu mai vroia s'o părăsească decât pentru ultimul lui drum.

Acolo, mă duceam să-l văd în fiecare zi, în ajunul morţii şi asistai la rugăciunea muribunzilor, pe care o spuse el singur, cu glas tremurat şi fără nici o emoţie, după ce îşi îmbrăcase o cămaşe nouă albă, pentru ca ruga să fie mai solemnă.

In odăiţa aceia, îl văzui peste câteva zile

mort, întins pe o masă de tinichea pentru ultima lui toaletă. Bunicul meu avea un frate mai mic decât el cu câţiva ani, cu care semăna în mod izbitor: aveau amândoi acelaşi cap perfect rotund ca o mică sferă, acoperit cu peri albi strălucitori, aceleaşi priviri vii şi pătrunzătoare şi aceiaşi barbă albă cu fire rare ca o spumă plină de goluri.

Unchiul acesta solicită familiei onoarea de a spăla mortul şi, deşi bătrân şi slăbănog, se apucă de treabă cu mare râvnă.

Tremura din cap până'n picioare, în timp ce aducea dela robinetul din curte căldările de apă pentru a le pune la încălzit în bucătărie.

Când apa fu caldă, o aduse în odăiţă şi începu să spele cadavrul cu săpun de rufe şi somoioguri de paie.

In timp ce freca, mesteca printre dinţi lacrimi şi, — ca şi cum bunicul ar fi auzit ce spune, — îi vorbea pe şoptite, suspinând amarnic: „Iată ce zi am ajuns... iată unde m'au adus zilele mele negre... tu eşti mort acum şi eu te spăl... vai mie... a trebuit să trăiesc atât de mult... până să apuc şi clipa asta tristă..."

Cu mâneca hainei îşi ştergea obrajii şi

barba udă de lacrimi şi sudoare şi continua să spele cu şi mai multă râvnă.

Cei doi bătrâni, uimitor de asemănători, unul mort şi celălalt spălându-l formau un tablou puţin halucinant. Oamenii de serviciu dela cimitir, cari de obiceiu făceau ei treaba aceasta, primind pentru ea bacşişuri dela toată familia, stăteau într'un colţ şi priveau cu ciudă la acest intrus care le răpea meseria. Vorbeau între ei pe şoptite, fumând şi scuipând pe jos în toate părţile. După vreun ceas de muncă fratele bunicului termină.

Cadavrul era întins pe masă cu faţa în jos.

— Ai isprăvit ? îl întrebă cineva din grup, un omuleţ cu barbişon roşcat, pocnind din degete nervos şi plin de răutate.

— Am isprăvit, răspunse fratele mortului. Acum haideţi să-l îmbrăcăm...

— Aha! Ai isprăvit va să zică, spuse din nou omuleţul plin de ironie. Crezi tu că ai terminat? Crezi tu că *aşa* se bagă un mort în pământ? In halul ăsta de murdărie?

Bietul bătrân rămase uimit în mijlocul odăii, cu un şomoiog de paie în mână, uitându-se la noi toţi din odaie şi implorându-ne cu priviri mute să-i luăm apărarea. Ştia el bine

că spălase mortul cu mare atenţie şi nu credea să merite o insultă.

— Ei acum am să-ţi arăt eu că nu trebue să te amesteci unde nu-ţi fierbe oala... reluă omuleţul obraznic şi smulgând din mâna bătrânului şomoiogul de paie se repezi cu el la masă, îl întroduse cu o mişcare rapidă în anusul mortului şi scoase pe el o bucată groasă de excrement...

— Vezi că nu ştii să speli un mort? spuse el. Vroiai să-l îngropi cu murdăria într'ânsul ?

Fratele bunicului fu zguduit de un tremur violent şi izbucni în plâns...

Inmormântarea avu loc pe o zi caniculară de vară: nimic mai trist şi mai impresionant decât o înmormântare în plină căldură şi lumină a soarelui, când oamenii şi lucrurile apar puţin mai mari, în vaporii fierbinţelii, ca priviţi printr'o lupă .

Ce alta puteau face oamenii într'o zi ca asta decât să-şi îngroape morţii ?

In căldura şi moleşeala aerului, gesturile lor păreau făcute cu sute de ani înainte, aceleaşi atunci ca şi acum, ca şi întotdeauna. Groapa umedă aspiră mortul într'o răcoare şi o întunecime ce-l străbătură desigur ca o su-

premă fericire. Bulgării de pământ căzură greoi pe scânduri în timp ce oamenii în haine prăfuite, asudaţi şi obosiţi, continuau pe pământ să-şi trăiască imperioasa lor viaţă.

Câteva zile după înmormântarea bunicului se căsători Paul Weber.

Era puţin obosit la nuntă Paul, dar îşi păstrase zâmbetul; un zâmbet trist şi forţat în care se afla începutul unui devotament.

In gulerul tare, deschis în faţă, gâtul lui golaş şi roşu se mişca ciudat; pantalonii îi erau par'că mai lungi şi mai subţiri ca de-obicei; cozile fracului îi atârnau grotesc ca la un clown. Paul condensase în el tot ridiculul grav al ceremoniei. Eu conţineam ridiculul ei mai secret şi mai intim. Eram clownul cel mic şi nebăgat în seamă.

In fundul salonului întunecat, mireasa aştepta în fotoliul ei de pe estradă. Voalurile albe îi erau trase peste faţă şi numai când s'a întors de sub baldachin şi le-a ridicat am văzut-o pe Edda pentru întâia oară...

Mesele pentru invitaţi se întindeau albe în curte pe un singur rând; la poartă se strânseseră toţi vagabonzii oraşului; cerul avea o culoare indecisă de lut galben; domnişoarele palide în rochii de mătase albastră şi roză împărţeau bonboane mici argintate. Era o nuntă. Muzica scârţâia un vals vechi şi trist; din când în când, ritmul lui se umfla, creştea şi părea că se înviorează, apoi melodia se subţia din nou, din ce în ce mai mult, până ce nu rămânea din ea decât firul metalic al flautului singur.

Ingrozitor de lungă zi; prea mult o zi pentru o nuntă. In fundul curţii nu venea nimeni, acolo erau grajdurile hotelului şi o movilă de pe care priveam de departe, în timp ce în jurul meu câteva găini culegeau grăunţe printre firele de iarbă, şi dinspre curte venea adierea valsului trist împletindu-se cu mirosul proaspăt de fân umed al grajdului. Il văzui deacolo pe Paul făcând ceva extraordinar: vorbea cu Ozy şi desigur îi spunea ceva amuzant, poate o anecdotă, pentru că infirmul începu a râde, devenind violet, aproape sufocându-se sub plastronul bombat al cămăşii scrobite.

Intr'un sfârşit veni şi noaptea. Cei câţiva

copaci din curte se înfundară în întuneric scobind în obscuritate un parc misterios şi invizibil.

In sala rău luminată mireasa stătea mereu pe estradă lângă Paul, înclinându-şi capul spre el când îi spunea ceva pe şoptite şi lăsând braţul moale între degetele lui cari îl mângâiau de-alungul mănuşii albe.

Câteva torte fură aduse pe masă. Era mai ales una monumentală ca un castel întărit cu creneluri şi mii de contraforturi de cremă roză. Petalele florilor de zahăr ce o acopereau străluceau mat şi uleios. Cuţitul se înfipse în mijloc şi un trandafir scârţâi cu un sunet fin sub tăiş, sfărâmându-se ca sticla în zeci de bucăţi. Cucoanele bătrâne se plimbau majestuos în rochiile lor de catifea, cu nenumărate bijuterii pe piept şi pe degete, înaintând încet şi solemn ca nişte mici altare de biserică ambulante, pline de ornamentaţii.

Incet, încet salonul se împaienjeni şi tot ce vedeam deveni mai vag şi mai absurd... Adormii privindu-mi mâinile roşii şi ferbinţi.

Camera în care mă trezii mirosea a fum înăcrit. Intr'o oglindă din faţa mea fereastra

reflecta zorile ce se iveau ca un perfect pătrat de mătase albastră. Zăceam pe un pat răvăşit, plin de perne. Un zgomot mărunt îmi huia în urechi ca în interiorul unei scoici; în odaie fumul subţire mai plutea în straturi.

Incercai să mă scol şi mâna mea intră în sculpturile de lemn ale patului; erau unele cari îmi umpleau degetele şi altele cari se depărtau de pat crescând în lumina ştearsă a odăii şi scobindu-se în mii de creneluri, de găuri şi mucegaiuri dantelate. In câteva clipe odaia se umplu imaterial cu tot felul de volute prin care trebuia să trec la uşă îndepărtându-le şi făcându-mi loc prin ele. Capul îmi huia mereu şi toate cavernele aerului repetau parcă murmurul acesta. In coridor lumina albă îmi spălă rece obrajii şi mă trezii de-abinelea. Intâlnii un domn în cămaşă lungă de noapte care mă privi cu un aer foarte supărat ca şi cum mi-ar fi reproşat că sunt îmbrăcat atât de dimineaţă.

Incolo nu mai era nimeni. Jos în curte rămăseseră mesele de invitaţi cu scândurile de brad descoperite. Zorile era mohorâte şi reci. Vântul plimba prin curtea pustie hârtiile colorate dela bonboane. Cum ţinuse capul mi-

reasa? Cum îl aplecase oare pe umărul lui Paul? In unele panopticumuri femeia de ceară avea un mecanism care o făcea să aplece capul pe-o parte şi să închidă ochii.

Străzile oraşului îşi pierduseră orice înţeles; răceala îmi pătrundea sub haină; îmi era somn şi frig. Când închideam ochii vântul îmi aplica un obraz mai rece peste obrazul meu şi de dincoace de pleoape îl simţeam ca o mască, masca feţii mele în interiorul căreia era întuneric şi rece ca în dosul unei măşti adevărate de metal. Care casă în drumul meu trebuia să explodeze? Care stâlp trebuia oare să se contorsioneze ca un baston de cauciuc arătându-mi astfel că se strâmbă la mine? In lume nicăiri, şi în nici o împrejurare, nu se întâmpla niciodată nimic.

Când ajunsei în piaţă oamenii descărcau carne pentru barăcile măcelarilor. Duceau în braţe jumătăţi de vite roşii şi vinete, umede de sânge, înalte şi superbe ca nişte prinţese moarte. In aer mirosea cald a carne şi urină; măcelarii atârnau fiecare vită cu capul în jos, cu privirile globuloase şi negre îndreptate spre podea. Ele se înşirau acum pe pereţii

albi de porţelan ca nişte sculpturi roşii tăiate în cea mai variată şi fragedă materie, cu reflexul apos şi irizat al mătăsurilor şi limpezimea turbure a gelatinei. In marginea burţii deschise spânzura dantela muşchilor şi şiragurile grele ale mărgelelor de grăsime. Măcelarii băgau mâinile lor roşii înăuntru şi scoteau măruntaie de preţ pe cari le aşezau pe masă: obiecte de carne şi de sânge rotunde, late, elastice şi calde.

Carnea proaspătă strălucea catifelată ca petalele unor trandafiri monstruoşi, hipertrofiaţi. Zorile se făcură albastre ca oţelul; dimineaţa rece cânta cu un sunet profund de orgă.

Caii dela căruţe priveau oamenii prin ochii lor veşnic înlăcrămaţi; o iapă dete drumul pe caldarâm unui şuvoi fierbinte de urină. In balta, pe alocuri înspumată, pe alocuri clară, cerul se oglindea adânc şi negru.

Totul deveni îndepărtat şi dezolant. Era dimineaţă; oamenii descărcau carne; vântul mă pătrundea sub haine; dârdâiam de frig şi nesomn; în ce fel de lume trăiam?

Incepui să alerg nebuneşte pe străzi. Soarele se ivi iar roşu în marginea acoperişurilor. In uliţele cu case înalte domnea încă întunericul şi numai la intersecţia străzilor lumina ţâşnea sclipitoare ca prin nişte uşi deschise de-alungul unor coridoare părăsite.

Trecui prin dosul casei Weber; obloanele grele la etaj erau închise; totul era pustiu şi trist; nunta se isprăvise.

Etajul casei Weber se ilumină odată cu venirea Eddei cu umbre şi răcoare, aşa cum unele clarităţi în pădurile adânci se limpezesc mai tare printr'o lumină verde cernută de frunze.

Edda acoperi mai întâi ferestrele cu perdele şi puse pe jos covoare moi în care tăcură toate ecourile pustii ale etajului.

In fiecare dimineaţă eram sus pe terasă inventariând mulţimea de obiecte contursionate şi artificiale ce ieşeau din vitrinele de sticlă. Impreună cu Ozy le ştergeam conştiincios, pentru a le arunca apoi într'o ladă, la gunoi.

Edda venea şi pleca de pe terasă, într'un halat albastru, cu nişte pantofi de casă a căror tocuri pocneau la fiecare pas. Rămânea câteodată răzimată de balustradă, închizând puţin pleoapele şi privind cerul strălucitor.

Etajul căpătă un parfum inefabil care îi schimbă conținutul ca o esență tare amestecată cu o băutură alcoolică.

Toate evenimentele erau astfel sortite să apară în viața mea sacadat și brusc, fără putință de înțelegere, izolate în conturul lor, de orice trecut. Edda deveni un obiect în plus, un simplu obiect a cărui existență mă tortura și mă agasa, ca un cuvânt repetat de nenumărate ori, ce devine de neînțeles pe măsură ce înțelegerea lui ne pare totuși mai imperios necesară.

Perfecția lumii era gata să transpară de undeva ca un mugure ce trebuia să străbată ultima coajă pentru a țâșni în aerul liber.

In diminețile de vară de pe terasa etajului, se întâmpla ceva și tot trupul meu se căznea în zadar să înțeleagă anume ce.

Eram înarmat pentru a o întâlni pe Edda cu toate amărăciunile, toate umilințele și tot ridiculul necesar unei aventuri.

Perdeaua de mărgele între odăi fu păstrată. In vitrinele de sticlă intrară lenjuri albe cu funde mari de panglici colorate și casa Weber se schimbă în întregime. In jurul Eddei începu o pantomimă cu patru personagii: Paul deveni grav și fidel; bătrânul Weber își cumpără o șapcă nouă și ochelari cu ramă de aur; Ozy aștepta gâfâind de emoție ca Edda să-l cheme sus și eu rămâneam pe terasă cu privirile apoase pierdute în gol.

In fiecare Sâmbătă după-masă ne adunam în odaia din față unde gramofonul cânta arii orientale din „Kismet" și Edda ne servea prăjituri dulci-amărui făcute cu miere și migdale. Intr'o fructieră erau alune, din care lua mai ales Samuel Weber, înghițind mestecăturile rar și apăsat, încât omușorul îi juca în gât ca o păpușă pe gumilastic.

Ținea picioarele unul peste altul, ceeace constituia o poziție de odihnă cu totul în afară de afaceri și de cereale, ceva în genul artiștilor pe o scenă de teatru, iar când vorbea țuguia buzele pentru a nu lăsa să se vadă dinții de aur.

Ii era teamă să puie mâna pe cel mai mic obiect, iar când trecea prin perdeaua de mărgele, se întorcea și unea încet în urma lui cele două jumătăți, pentru ca să nu se producă nici un clinchet.

In Ozy toate diformitățile se ascuțiră și se

curbară în poziţie de extremă atenţie. Cocoaşa îi ieşi par'că şi mai în afară, ca şi cum s'ar fi căznit şi dânsa să sesizeze cele mai mici vorbe ale Eddei şi să le întâmpine cu o secundă mai înainte.

Paul singur păşea pe covoare calm şi sigur de el. Avea gesturi pline în care nu era nimic de adăugat sau de scăzut şi când o cuprindea în braţe pe Edda, eram desigur mulţumiţi, la urma urmei, noi ceilalţi trei, că o face mai bine decât oricare din noi.

Cât mă priveşte pe mine, nu ştiu prea bine ce se petrecea în zilele acelea.

Intr'una din aceste după-amiezi, stând înfundat în fotoliu îmi apăsai puternic capul de pluş. Ţepii mărunţi ai velurului îmi intrară în obraz, ceeace îmi produse o durere destul de vie. Intr'o secundă crescu în mine, ridiculă şi superbă, o imperioasă dorinţă de eroism, aşa cum numai într'o Sâmbătă după-masă, în plictiseala unei muzici de gramofon, puteau ţâşni cele mai diverse şi mai absurde gânduri.

Imi înfundai capul în pluş din ce în ce mai tare şi, pe măsură ce durerea mea devenea mai violentă, răbdarea de a o suporta se făcea mai tenace.

Poate că există şi altă foame şi altă sete în noi, decât cele organice, şi ceva în mine avea nevoie atunci să se potolească cu o durere simplă şi acută. Mai tare, tot mai tare îmi înfundam obrazul şi îl frecam de perii aşprii, chinuindu-mă cu o suferinţă ce începea să mă sfâşie.

De-odată Edda rămase cu o placă de gramofon în mână, uitându-se stupefiată la mine. In jurul meu se făcu o tăcere care mă jenă peste măsură. Oare dela ce i-a venit? întrebă Edda. Mă văzui şi eu în oglindă. Eram ridicul, perfect ridicul: pe obraz o pată violetă lăsa să mustească ici şi colo câte o picătură de sânge.

Cu ochii mari deschişi, cu obrazul sângerând, privindu-mă în oglindă, nu putui totuşi să mă împiedic să constat că semănam alegoric cu coperta la modă a romanului popular, care îl reprezenta pe ţarul Ruşilor însângerat şi cu mâna la falcă, în urma unui atentat.

Mai mult decât durerea obrazului, mă tortura acum destinul mizerabil al eroismului meu, care sfârşise prin a juca, în carne şi oase, un episod din „Misterele Curţii din Petrograd".

Edda muiă o batistă în alcool şi îmi şterse obrazul. Inchisei ochii de usturime. Pielea deveni în locul acela fierbinte, arzând ca para unei flacări.

Scoborâi scările ameţit şi străzile avide mă primiră din nou în praful şi monotonia lor.

Vara umflase haotic parcul, copacii şi aerul, ca într'un desen de nebun.

Tot suflul ei fierbinte şi amplu crescuse monstruos în verdeaţă, gras şi debordant.

Parcul se revărsase ca o lavă; pietrele ardeau; mâinile îmi erau roşii şi grele.

In pustiitatea moale şi caldă, îmi plimbam imaginea Eddei multiplicată câteodată în zeci de exemplare, în zece, o sută, o mie de Edde, unele lângă altele în căldura verii, — statuare, identice şi obsedante.

Era în toate acestea o disperare cruntă şi lucidă, răspândită în tot ce vedeam şi simţeam. Paralel cu viaţa mea elementară şi simplă, se desfăşurau în mine alte intimităţi, — calde, iubite şi secrete, — ca o grozavă şi fantastică lepră interioară.

Compuneam detaliile scenelor imaginare cu cea mai migăloasă exactitudine. Mă vedeam în

odăi de hotel, cu Edda întinsă lângă mine, în timp ce lumina asfinţitului intra pe fereastră prin perdelele groase şi umbra lor fină se desena celulară pe obrazul ei adormit. Vedeam desenul covorului de lângă pat pe care erau pantofii ei şi poşeta întredeschisă pe masă, din care ieşea un colţ de batistă. Dulapul cu oglindă în care se reflecta jumătate din pat şi zugrăveala florilor pe pereţi...

Imi rămânea din toate acestea un gust destul de amar...

Urmăream femei necunoscute în grădină, umblând după ele pas cu pas, până se întorceau acasă la ele, unde rămâneam în faţa uşii închise, distrus, disperat.

Intr'o seară condusei o femeie până în pragul locuinţei ei.

Casa avea o grădiniţă în faţă, iluminată slab de un bec electric.

Cu un elan brusc, nebănuit în mine, deschisei portiţa şi mă furişai după femeie în curte. Intre timp ea intră în casă fără să mă observe şi rămăsei singur în mijlocul aleiei. O ideie ciudată îmi trecu prin cap...

In mijlocul grădiniţei se afla un rond de flori. Intr'o clipă fui în mijolcul lui şi înge-

nunchiând cu mâna la inimă, descoperit, luai o poziţie de rugă. Iată ce vroiam: să rămân aşa cât mai mult timp, imobil, împietrit în mijlocul rondului. De mult mă chinuia dorinţa aceasta de a comite un act absurd într'un loc cu totul străin şi acum acesta îmi venise spontan, fără efort, aproape ca o bucurie. Seara zumzăia caldă în jurul meu şi în primele clipe simţii o enormă recunoştinţă faţă de mine însumi pentru curajul de a fi luat această hotărâre.

Imi propusei să stau în nemişcare complectă chiar dacă nimeni nu m'ar fi gonit şi ar fi trebuit să rămân aşa până a doua zi dimineaţa. Incet, încet picioarele şi mâinile mi se înţepeniră şi poziţia mea căpătă o coajă interioară de nesfârşit calm şi imobilitate.

Cât timp rămăsei astfel? De-odată auzii vociferări în casă şi lumina de-afară se stinse.

In întuneric simţii mai bine adierea vântului nopţii şi izolarea în care mă găseam, în grădina unei case străine.

Peste câteva minute lumina se aprinse iar şi apoi din nou se stinse. Cineva din casă o aprindea şi o stingea pentru a vedea ce efect are acest lucru asupra mea.

Continuai să rămân nemişcat, decis să înfrunt experienţe mai grave decât jocul cu lumina. Păstram mâna dusă la piept şi genunchiul în pământ.

Uşa se deschise şi cineva ieşi în grădiniţă; în timp ce o voce groasă din casă striga: „Lasă-l, lasă-l în pace, se va duce singur". Femeia pe care o urmărisem veni lângă mine. Era acum într'un halat de casă cu părul despletit şi în papuci. Se uită în ochii mei şi timp de câteva secunde nu zise nimic. Rămaserăm amândoi tăcuţi. Intr'un sfârşit îmi puse mâna pe umăr şi spuse blând „Hai... acum s'a terminat", ca şi cum ar fi vrut să mă facă să înţeleg că pricepuse gestul meu şi că rămăsese câtva timp tăcută tocmai pentru a-l lăsa să se desăvârşească în felul lui.

Inţelegerea aceasta spontană mă dezarmă. Mă ridicai şi îmi ştersei praful de pe pantaloni. „Nu te dor picioarele?, mă întrebă dânsa... eu n'aşi putea sta atât timp nemişcată..." Vrui să spun ceva dar nu izbutii decât să murmur „Bună seara" şi plecai în grabă.

Toate disperările mele urlau din nou dureros în mine.

Eram un băiat înalt, slab, palid, cu gâtul subţire ieşind din gulerul prea larg al tunicei. Mâinile lungi atârnau dincolo de haină ca nişte animale proaspăt jupuite. Buzunarele plesneau de hârtii şi obiecte. Cu greu găseam în fundul lor batista pentru a-mi şterge ghetele de praf, când veneam în străzile din „centru".

In jurul meu evoluau lucrurile simple şi elementare ale vieţii. Un porc se scărpina de gard şi mă opream minute întregi să-l privesc. Nimic nu întrecea în perfecţiune hârşâitul perilor aşprii pe lemn; găseam în el ceva imens de satisfăcător şi o liniştitoare asigurare că lumea continuă să existe...

Intr'o stradă de periferie se găsea un atelier de sculptură populară, unde iarăşi stăteam în loc mult timp.

Erau în atelier mii de lucruri albe şi netede, în mijlocul juluiturilor bucălate ce cădeau din rândea şi umpleau odaia cu spuma lor rigidă, mirosind a răşină.

Bucata de lemn sub unealtă se făcea mai fină, mai palidă, iar vinişoarele ei apărea limpezi şi bine scrise, ca sub o piele de femeie.

Alături, pe o masă zăceau bilele de lemn, bilele calme şi grele ce-mi umpleau mâna pe toată suprafaţa pielii, cu o greutate netedă, inefabilă.

Mai erau apoi piesele de şah parfumate a baiţ proaspăt şi peretele întreg acoperit cu flori şi îngeri.

Ieşeau astfel din materie câteodată nişte eczeme sublime cu supuraţii dantelate, vopsite ori sculptate.

Iarna spuzeau din frig chiciuri de ghiaţă, în strunguitele forme ale apei îngreuiate, iar vara ţâşneau florile în mii de explozii mărunte, cu petalizate flacări roşii, albastre, portocalii.

In tot timpul anului maestrul sculptor, cu ochelarii lipsiţi de o sticlă, extrăgea din lemn rotogoale de fum şi săgeţi indiene, scoici şi ferigi, pene de păun şi urechi omeneşti.

In zadar urmăream munca înceată pentru a surprinde momentul când bucata de lemn zdrenţăroasă şi umedă expira într'un trandafir înlemnit.

In zadar încercam eu însumi să comit minunea pe'ndelete. Aveam desigur în mână bradul netuns, sburlit şi pietros şi iată că de sub rândea ieşea de-odată ceva lunecos, ca un leşin.

Poate că, în momentul când începeam să jeluesc scândura, mă cuprindea un somn adânc şi puteri extraordinare creşteau atunci tentaculare din aer, intrând în lemn şi producând cataclismul.

Poate că toată lumea se oprea în acele momente şi nimeni nu ştia de timpul scurs. In somn profund sculptase desigur maestrul toţi crinii de pe pereţi şi toate viorile cu melci.

Când mă trezeam, scândura îmi arăta liniile vârstei ei, ca o palmă întinsă liniile soartei.

Ţineam în mână un obiect după altul şi diversitatea lor mă ameţea. In van luam o bilă în mână, lunecam încet degetele pe ea, o strângeam de obraz, o învârteam şi îi dam drumul să se rostogolească... In van... în van... nu era nimic de înţeles.

In jurul meu materia dură şi imobilă mă înconjura din toate părţile — aici în formă de bile şi de sculpturi — în stradă în formă de copaci, de case, şi de pietre; imensă şi zadarnică, închizându-mă în ea din cap până în picioare. In orice sens mă gândeam, materia mă înconjura, începând dela hainele mele, până la izvoarele din păduri, trecând prin ziduri, prin copaci, prin pietre, prin sticle...

In fiecare colţişor lava materiei ieşise din pământ, încremenind în aerul gol, în formă de case cu ferestre, de copaci cu ramurile ce mereu se înălţau ca să înţepe vidul, de flori ce umpleau moale şi colorat mici volume curbe de spaţiu, de biserici crescute cu cupola din ce în ce mai sus, până la crucea subţire din vârf unde materia îşi oprise scurgerea în înălţime, neputincioasă de a se sui mai departe.

Pretutindeni ea infestase aerul, irupând în el, umplându-l cu abcesele închistate ale pietrelor, cu scorburile rănite ale copacilor...

Umblam înebunit de lucrurile pe cari le vedeam şi de cari, eram sortit să nu pot scăpa.

Mi se întâmpla totuşi, câteodată, să găsesc

câte un loc izolat unde să las în voe capul să se odihnească. Acolo pentru o clipă toate vertigiile tăceau şi mă simţeam mai bine.

Intr'un rând găsii un asemenea refugiu în cel mai ciudat şi nebănuit loc din oraş.

Era într'adevăr atât de bizar, încât eu însumi nu mi-aşi fi închipuit că ar putea constitui o singuratică şi admirabilă vizuină.

Cred că numai setea aceia arzătoare de a umple vidul zilelor, oricum şi oriunde, mă împinse la această nouă aventură.

...Intr'o zi trecând prin faţa varieteului din oraş îmi luai inima în dinţi şi intrai.

Era o după amiază calmă şi luminoasă. Străbătui o curte murdară cu multe uşi închise, — în fund găsii una deschisă, — ce ducea la o scară.

In antret o femeie spăla rufe. Coridorul mirosea a leşie. Urcai treptele şi femeia nu-mi zise la început nimic, apoi când fui la jumătatea scărilor, întoarse capul după mine şi murmură mai mult pentru dânsa: „Aha!... ai venit!...", confundându-mă desigur cu o persoană cunoscută.

Când, mult timp după întâmplare, îmi rea-

mintii de acest detaliu, vorbele femeii nu mi se părură chiar atât de simple: era poate în ele anunţul unei fatalităţi ce prezida la sbaterile mele şi care prin gura spălătoresei, îmi arăta că locurile aventurilor mele erau fixate dinainte şi că eram sortit să cad în ele ca în nişte curse bine întinse. „Aha! ai venit, spunea vocea destinului, ai venit pentru că trebuia să vii, pentru că nu puteai să scapi...".

Ajunsei într'un coridor lung, încălzit puternic de soarele ce intra prin toate ferestrele dinspre curte.

Uşile odăilor erau închise; nu se auzea nici un zgomot de nicăeri. Intr'un colţ un robinet de apă picura neîncetat. Era cald şi pustiu în coridor iar gura canalului aspira încet fiecare picătură de apă ca şi cum ar fi sorbit o băutură prea rece.

In fund, o uşă se deschidea spre un pod, unde găsii nişte rufe întinse pe frânghii. Străbătui podul şi ajunsei într'un mic hall cu odăiţe curate, proaspăt văruite. In fiecare din ele se găsea un cufăr şi o oglindă; erau desigur cabinele artiştilor de varieteu.

Intr'o parte o scară ducea în jos, şi pe-acolo scoborâi pe scena teatrului.

Mă trezii astfel, de-odată, pe scena goală, în faţa sălii pustii. Paşii mei aveau o rezonanţă stranie. Toate scaunele şi mesele erau corect aranjate ca pentru reprezentaţie. Mă găseam în faţa lor singur pe scenă, în mijlocul unui decor teatral de pădure.

Vrui să deschid gura, simţind că trebue să spun ceva cu voce tare, însă tăcerea mă înmărmuri.

De-odată văzui cuşca suflerului. Mă aplecai şi mă uitai înăuntru.

In primele clipe nu distinsei nimic dar încet, încet, descoperii subsolul scenei plin cu scaune stricate şi obiecte vechi de recuzită.

Cu mişcări foarte prudente mă băgai în cuşcă şi scoborâi dedesubt.

Pretutindeni praful se depusese în strat gros. Intr'un colţ zăceau stele şi coroane de carton aurit, ce serviseră desigur pentru o feerie. In alt colţ un mobilier de stil rococo, o masă şi câteva scaune cu picioarele rupte. In mijloc, un jilţ solemn, ceva în genul unui tron regal.

Mă înfundai în el ostenit. In fine mă găseam într'un loc neutru, unde nimeni nu putea şti de mine. Imi sprijinii mâinile pe braţele au-

rite ale jilţului şi mă lăsai legănat în voie de cea mai plăcută senzaţie de solitudine.

Intunericul în jurul meu se risipi puţin; lumina zilei venea murdară şi prăfuită prin câteva geamuri duble. Eram departe de lume, departe de străzile calde şi exasperante, într'o celulă răcoroasă şi secretă, în fundul pământului. Tăcerea plutea în aer veche şi mucegăită.

Cine ar fi putut bănui unde mă aflu ? Era locul cel mai insolit din oraş şi simţeam o bucurie calmă gândindu-mă că mă aflu acolo.

In jurul meu zăceau fotoliile strâmbe, grinzile prăfuite şi obiectele părăsite: era însăşi locul comun al tuturor visurilor mele.

Rămăsei astfel liniştit, într'o beatitudine desăvârşită câteva ceasuri.

Intr'un sfârşit părăsii ascunzătoarea urmând acelaşi drum pe unde venisem. Lucru curios, nu întâlnii nici de data asta pe nimeni.

Coridorul părea incendiat de flacările soarelui ce apunea. Canalul continua să aspire apă cu sorbituri mici şi regulate.

In stradă avui o clipă impresia că nimic din toate acestea nu se petrecuseră. Pantalonii însă îmi erau plini de praf şi îi lăsai aşa, fără

să-i şterg, ca o dovadă la îndemână a îndepărtatei şi admirabilei intimităţi pe care o trăisem sub scenă.

In ziua următoare, la aceiaşi oră a după amiezii mă cuprinse deodată nostalgia subsolului izolat.

Era aproape sigur că de data aceasta voi întâlni pe cineva, fie în coridor, fie în sală. Câtva timp încercai să rezist tentaţiei de a mă duce din nou acolo. Eram însă prea obosit, prea înfierbântat de căldura zilei pentru ca posibilitatea unui risc să mă înspăimânte. Orice s'ar fi întâmplat trebuia din nou să mă întorc sub scenă.

Intrai pe aceiaşi uşă din curte şi urcai aceiaşi scară. Coridorul era la fel de pustiu şi nimeni nu era nici în pod, nici jos în sală.

In câteva minute mă aflai din nou la locul meu, în jilţul teatral, în delicioasa mea singurătate. Inima îmi bătea cu putere; eram peste măsură de emoţionat de reuşita atât de extraordinară a escapadei mele.

Incepui să mângâi extatic braţele fotoliului. Aşi fi vrut ca situaţia în care mă aflam să mă pătrundă cât mai adânc, să cântărească în mine cât mai greu, să-mi parcurgă fiecare fi-

bră a corpului pentru ca s'o simt verosimilă.

Rămăsei şi de data asta timp îndelungat şi plecai din nou fără să întâlnesc pe cineva...

Incepui să vin regulat, în fiecare după masă sub scenă.

Ca şi cum lucrul ar fi fost perfect normal, coridoarele erau întotdeauna goale. Cădeam în jilţ sdrobit de beatitudine. Venea prin ferestrele murdare aceiaşi lumină albastră şi răcoroasă de pivniţă. Domnea aceiaşi atmosferă secretă de solitudine desăvârşită, de care nu mă puteam sătura.

Excursiunile acestea zilnice în subsolul teatrului se isprăviră într'o după masă tot atât de ciudat cum începuseră.

Când ieşii pe înserat din pod, în coridor o femeie lua apă dela robinet.

Trecui pe lângă ea încet, cu riscul de a fi întrebat ce căutam acolo. Ea îşi continuă însă ocupaţia, cu aerul acela indiferent şi defensiv pe care îl iau femeile când bănuesc că un necunoscut vrea să le vorbească.

In capul scărilor mă oprii, dornic acum de a intra în vorbă cu ea. Era, deoparte ezitarea mea şi, de alta certitudinea îmbufnată a femeii

că îi voi vorbi. Sursurul apei din robinet împărţea rece tăcerea în două domenii bine distincte.

Mă întorsei şi mă apropiai de ea. Imi veni în minte s'o întreb dacă nu cunoaşte vreo persoană care să-mi pozeze ca model pentru nişte desene. Spusei cuvântul „persoană" cu un aer perfect degajat, pentru a nu se intrevedea în el vreo trivială dorinţă de a vedea pur şi simplu o femeie goală, ci numai preocuparea mea curat artistică şi abstractă de a desena.

Cu câteva zile mai înainte un student, pentru a mă epata desigur, îmi spusese că la Bucureşti chema acasă la el tinere fete sub pretextul de a le desena şi apoi se culca cu ele. Eram sigur că nimic din asta nu era adevărat şi simţeam, nu ştiu cum, în povestea studentului stângăcia unei întâmplări auzite dela altul şi repovestite pe cont propriu. Mie însă îmi rămăsese bine întipărită în minte şi acum se ivea un minunat prilej de a o întrebuinţa. In felul acesta întâmplarea unui îndepărtat necunoscut, după ce trecuse prin terenul infertil al altuia, devenise din nou destul de matură pentru a recădea în realitate.

Femeia nu înţelese, sau se făcea că nu în-

ţelege, deşi mă căzneam să-i explic lucrul cât mai limpede.

In timp ce vorbeam o uşă se întredeschise şi veni o altă femeie.

Amândouă se sfătuiră pe şoptite.

— „Ei bine, să-l ducem atunci la Elvira, ea tot nu are nimic de făcut," spuse una.

Mă conduseră spre o cămăruţă scundă şi întunecoasă pe care n'o observasem lângă pod. Inăuntru, în loc de fereastră, avea două spărturi în zid prin care intra un curent de aer rece. Era cabina cinematografică de unde se proectau vara filmele în grădina varieteului. Se vedeau pe jos urmele piedestalului de ciment pe care stătuse aparatul.

Intr'un colţ, o femeie bolnavă zăcea în pat acoperită până la gură, clănţănind din dinţi. Femeile celelalte plecară şi mă lăsară singur în mijlocul odăii.

Mă apropiai de pat. Bolnava scoase o mână de sub plapomă şi mi-o întinse. Era o mână lungă, fină, îngheţată. Ii spusei în câteva cuvinte că fusese o confuzie, că am fost condus la ea din eroare. Băigui câteva scuze, spunându-i vag despre ce era vorba: nişte desene pentru un concurs artistic.

Ea reţinu din tot ce spusei doar cuvântul „concurs" şi îmi răspunse cu voce stinsă:

— „Bine... bine... îţi voi da concursul... când mă voi face sănătoasă... acum n'am nimic"...

Inţelesese că aveam nevoie de vreun ajutor bănesc. Renunţai la orice altă explicaţie şi rămăsei câteva clipe stânjenit, neştiind cum să-mi pregătesc plecarea.

In timpul acesta ea începu să se lamenteze cu un ton foarte natural, ca şi cum ar mai fi vrut să se scuze că nu-mi dă nimic.

— „Vezi, am ghiaţă pe burtă... mi-e cald... mie cald... mi-e tare rău..."

Plecai foarte mâhnit şi nu mai revenii niciodată în localul varieteului.

Toamna veni cu soarele ei roşu şi diminețile ei aburite. Casele de mahala îngrămădite în lumină miroseau proaspăt a var. Erau zile spălăcite cu cerul înourat ca o rufă murdară. Ploaia răpăia infinit în parcul pustiu. Perdele grele de apă se agitau prin alei ca într'o imensă sală goală. Clipoceam prin iarba udă şi apa îmi curgea şiroaie pe păr şi pe mâini.

In ulițele murdare de periferie, când ploaia înceta, uşile se deschideau şi casele aspirau aer. Erau interioare umile cu dulapurile lor strunguite, cu buchetele lor de flori artificiale aranjate pe comodă, cu statuetele lor de ghips bronzat şi fotografiile lor din America. Vieți de cari nu ştiam nimic, pierdute în încăperile puțin mucegăite ale camerelor cu plafonul jos, sublime în indiferența lor resemnată.

In casele acelea aşi fi vrut să trăiesc, să mă pătrund de intimitatea lor, lăsând toate reveriile şi toate amărăciunile să se dizolve în atmosfera lor ca într'un acid puternic.

Ce n'aşi fi dat să pot intra în cutare sau cutare odăiţă, păşind familiar şi trântindu-mă ostenit pe divanul vechi, între pernele de ereton înflorat ? Să capăt acolo altă intimitate interioară, să respir alt aer şi să devin eu însumi un altul... Intins pe divan să contemplu strada aceasta pe care mergeam, dinăuntrul casei, de după perdele (şi căutam să-mi imaginez cât mai exact aspectul străzii aşa cum se vedea de pe divan prin uşa deschisă) să pot găsi de-odată în mine amintiri pe cari nu le-am trăit, amintiri străine de viaţa pe care o purtam mereu şi mereu cu mine, amintiri aparţinând intimităţii statuetelor bronzate şi globului vechi de lampă cu fluturi albaştri şi violeţi.

Ce bine m'aşi fi simţit în limita acelui decor eftin şi indiferent, ce nu ştia nimic de mine...

In faţa mea uliţa murdară îşi întindea mereu pasta noroioasă. Erau case desfăşurate ca nişte evantaie, altele albe ca nişte blocuri de zahăr şi altele mici cu acoperişul tras peste

ochi, strângând din maxilare ca nişte boxeuri. Intâlneam care cu fân, ori de odată, lucruri extraordinare: un om prin ploaie, ducând în spate un candelabru cu ornamente de cristal, o sticlărie care suna ca nişte clopoţei pe umerii omului, în timp ce picături grele de apă se scurgeau de pe toate faţetele strălucitoare. In ce consta oare, la urma urmii, gravitatea lumii ?

Ploaia spăla în grădină florile şi plantele veştede. Toamna aprindea în ele incendii arămii, roşii şi vinete ca nişte flacări ce strălucesc mai tare înainte de a se stinge. In piaţă, apa şi noroiul curgeau despletite din mormanele enorme de zarzavat. In tăetura sfeclelor apărea de-odată sângele roşu şi întunecat al pământului. Mai încolo zăceau cartofii buni şi blânzi, lângă grămezile de capete tăiate ale verzelor înfoiate. Intr'un colţ se ridica mormanul de exasperată frumuseţe a bostanilor umflaţi şi hidoşi, plesnind din toată coaja lor întinsă, de plenitudinea soarelui băut o vară întreagă.

In mijlocul cerului, norii se grupau şi apoi se resfirau, lăsând între ei spaţii rare, ca nişte coridoare pierdute la nesfârşit şi altă dată

goluri imense, ce arătau mai bine decât orice vidul sfâşietor care plutea mereu de-asupra oraşului.

Ploaia cădea atunci de departe şi dintr'un cer ce nu mai avea limită. Imi plăcea culoarea schimbată a lemnelor ude şi grilajele ruginite pline de apă, în faţa grădiniţelor domestice şi cuminţi, prin cari vântul trecea amestecat cu şuvoaie ca o imensă coamă de cal.

Câteodată vroiam să fiu câine, să privesc lumea aceia udă din perspectiva oblică a animalelor, de jos în sus, întorcând capul. Să merg mai aproape de pământ, cu privirile fixate în el, legat strâns de culoarea vânătă a noroiului.

Dorinţa aceasta, ce zăcea de mult în mine, se rostogoli frenetic în ziua aceia de toamnă pe maidan...

In acea zi, ajunsesem cu umbletul până la marginea oraşului, în câmpul târgului de vite.

In faţa mea se întindea maidanul muiat de ploaie ca o imensă baltă de noroi. Bălegarul exala un miros acid de urină. Soarele apunea de-asupra într'un decor zdrenţuit de aur şi purpură. In faţa mea se întindea până departe

noroiul cald şi moale. Ce alta putea să-mi scalde inima de bucurie, decât massa aceasta curată şi sublimă de murdărie?

Intâi ezitai. In mine mai luptau cu forţe de gladiatori muribunzi ultimele urme de educaţie. Intr'o clipă ele se scufundară însă într'o noapte neagră, opacă şi nu mai ştiui nimic despre mine.

Intrai în noroi mai întâi cu un picior, apoi cu celălalt. Ghetele mele alunecară plăcut în aluatul elastic şi lipicios. Eram acum crescut din noroi, una cu dânsul, ca ţâşnit din pământ.

Era sigur acum că şi arborii nu erau alta decât noroi închegat, ieşit din scoarţa pământului. Culoarea lor o spunea îndeajuns, Şi numai arborii? Dar casele, dar oamenii? Mai ales oamenii. Toţi oamenii. Nu era vorba, bine înţeles, de nici o legendă stupidă „din pământ ai ieşit şi în pământ te vei întoarce". Asta era prea vag, prea abstract, prea inconsistent în faţa maidanului cu noroi. Oamenii şi lucrurile ţâşniseră din chiar această baligă şi urină în care eu îmi înfundam nişte ghete foarte concrete.

In zadar oamenii se înveliseră în alba lor piele mătăsoasă şi se îmbrăcaseră în haine de

stofă. In zadar, în zadar... In ei zăcea implacabil, imperios şi elementar noroiul; noroiul cald, gras şi puturos. Plictiseala şi stupiditatea cu care îşi umpleau viaţa, arătau şi ele îndeajuns aceasta.

Eu însumi eram o creaţie specială a noroiului, un misionar trimis de el în această lume. Simţeam bine în acele clipe cum amintirea lui îmi revine şi îmi adusei aminte de nopţile mele de zvârcoliri şi întunecimi fierbinţi, când noroiul meu esenţial lua avânturi inutile şi se căznea să iasă la suprafaţă. Inchideam atunci ochii şi el continua să fiarbă în obscuritate cu bolborosiri neînţelese...

In jurul meu se întindea maidanul plin de noroi... Aceasta era carnea mea autentică, jupuită de haine, jupuită de piele, jupuită de muşchi, *jupuită până la noroi.*

Umezeala lui elastică şi mirosul lui crud mă primeau până în adâncuri pentru că le aparţineam până în adâncime. Câteva aparenţe, pur accidentale, ca de pildă cele câteva gesturi ce eram capabil să le fac, părul de pe cap fin şi subţire, ori ochii sticloşi şi umectaţi, mă despărţeau de imobilitatea şi străvechea

lui murdărie. Era puţin, prea puţin în faţa imensei majestăţi a tinei.

Umblai în toate sensurile. Picioarele mi se înfundară până la glesne. Ploua încet şi departe soarele se culca în dosul cortinei de nori sângeroşi şi purulenţi.

De-odată mă aplecai şi băgai mâinile în bălegar. De ce nu ? De ce nu ? Imi venea să urlu.

Pasta era călduţă şi blândă; mâinile mele umblau prin ea fără greutate. Când strângeam pumnul, noroiul ieşea printre degete în frumoase felii negre şi lucioase.

Ce făcuseră mâinile mele până atunci ? Unde îşi pierduseră vremea ? Umblam cu ele încoace şi încolo, în voia inimii. Ce fuseseră ele până atunci decât nişte sărmane păsări prizoniere, legate cu un lanţ grozav de piele şi muşchi de umeri ? Sărmane păsări menite să sboare în câteva gesturi stupide de bună cuviinţă, învăţate şi repetate ca nişte lucruri de seamă.

Incet, încet, ele se sălbăticiră din nou şi se bucurară de vechea lor libertate. Acum îşi rostogoleau capul în băligar, gungurau ca

nişte porumbei, băteau din aripi, fericite... fericite...

Incepui de bucurie a le agita de-asupra capului, făcându-le să sboare. Picături mari de noroi îmi cădeau pe faţă şi pe haine.

Pentru ce le-aşi fi şters ? Pentru ce ? Era numai un început; nici o consecinţă gravă nu urmă faptei mele, nici o tremurare a cerului, nici un zguduit al pământului. Imi trecui imediat peste obraz o mână plină cu murdărie. O imensă veselie mă cuprinse, de mult nu mai fusesem atât de bine dispus. Imi dusei amândouă mâinile la obraz şi pe gât, apoi mă frecai cu ele pe păr.

Ploaia începu să cadă de-odată mai fină şi mai deasă. Soarele tot mai ilumina maidanul ca un imens lampadar, în fundul unei săli de marmură cenuşie. Ploua în lumina soarelui, o ploaie de aur, mirosind a rufe spălate.

Maidanul era pustiu. Ici colo zăcea o grămadă de strujeni uscaţi din cari mâncaseră vitele. Luai unul şi îl desfăcui cu multă atenţie. Dârdâiam de frig şi cu mâinile pline de noroi direticam greu foile de porumb. Lucrul însă mă interesa. Erau foarte multe de văzut într'un strujean uscat. Departe pe maidan se

zărea o cocioabă acoperită cu stuf. Alergai până acolo şi intrai sub streaşină. Acoperişul era atât de jos încât mă loveam de el cu capul. Pământul lângă perete era perfect uscat. Mă întinsei pe jos. Imi răzimai capul de nişte saci vechi şi, picior peste picior, puteam acum să mă dedau în voie analizei minuţioase a strujeanului.

Eram fericit că pot să mă ocup de această pasionantă cercetare. Canalele şi scobiturile strujanului mă umplură de entusiasm. Il desfăcui cu dinţii şi găsii înăuntru un puf moale şi dulceag. Căptuşeala aceasta era minunată pentru un strujean; dacă oamenii ar fi avut şi ei arterele căptuşite cu puf moale desigur că întunericul din ei ar fi fost mai dulce, mai uşor de suportat.

Mă uitam la strujean şi în mine tăcerea râdea calm, ca şi cum în interior cineva făcea mereu clăbuci de săpun.

Ploua cu soare şi departe în ceaţă oraşul fumega ca o grămadă de gunoaie. Câteva acoperişuri şi turle de biserici străluceau straniu în crepusculul acesta umed. Eram atât de fericit încât nu ştiam ce acţiune absurdă să comit mai întâi: să analizez strujeanul, să-mi

întind oasele ori să privesc oraşul îndepărtat.

Ceva mai încolo de picioarele mele, acolo unde începea noroiul, o broscuţă făcu de-odată câteva salturi. Intâi se apropie de mine dar se răsgândi îndată şi o porni spre maidan. „Adio, broscuţă ! strigai în urma ei, Adio ! Inima mi se sfâşie că mă părăseşti atât de repede... Adio frumoaso !... Incepui să improvizez o lungă tiradă la adresa broscuţei şi când isprăvii de vorbit aruncai după dânsa strujeanul, poate o voi nimeri...

Intr'un sfârşit, privind mereu grinzile de-asupra mea, închisei obosit ochii şi adormii.

Mă cuprinse un somn adânc până în măduva oaselor.

Visai că mă găseam pe străzile unui oraş plin de praf, cu mult soare şi cu casele albe; poate un oraş oriental. Mergeam alături de o femeie în negru, cu voaluri mari de doliu. Ciudat însă, femeia n'avea cap. Voalurile erau foarte bine aranjate unde trebuia să fie capul, dar în locul lui nu era decât o gaură beantă, o sferă goală, până la ceafă.

Eram amândoi foarte grăbiţi şi unul lângă altul urmăream o căruţă cu cruci sanitare, în care se afla cadavrul soţului doamnei în negru.

Inţelesei că eram în timpul războiului. Intr'adevăr, în curând ajunserăm la o gară şi coborârăm scările până într'un subsol iluminat slab de electricitate. Tocmai sosise un convoi de răniţi şi infirmierele forfoteau agitate pe peron, cu paneraşe de cireşi şi covrigi pe cari le împărţeau invalizilor din tren.

De-odată scoborî dintr'un compartiment de clasa I un domn gras, bine îmbrăcat, cu semnul unei decoraţii la butonieră.

Purta monoclu şi ghetre albe. Chelia era ascunsă sub câteva fire de păr argintiu. In braţe ţinea un căţel alb pekinez, cu ochii ca două bile de agată plutind în untdelemn.

Câteva clipe el umblă încolo şi încoace pe peron căutând ceva. In fine găsi; era vânzătoarea de flori. Alese din coş câteva buchеţele de garoafe roşii şi le plăti, scoţând banii dintr'un elegant portmoneu suplu cu monogramă de argint.

Apoi, se urcă din nou în vagon şi prin geam văzui cum instalase căţeluşul pe măsuţa de lângă fereastră şi îi dădea, rând pe rând, să mănânce garoafele roşii, pe cari animalul le înghiţea cu vădită poftă...

Un tremur cumplit mă trezi.

Ploua foarte tare acum. Picăturile răpăiau chiar lângă mine și trebuii să mă strâng lângă perete. Cerul se făcuse negru și în depărtare nu se mai vedea orașul.

Imi era frig și totuși obrajii îmi ardeau. Simțeam bine fierbințeala lor sub crusta noroiului ce se închegase. Vrui să mă ridic și un curent electric mă străfulgeră prin picioare. Erau cu totul amorțite și trebuia să le desfac încet, unul după altul. Ciorapii erau reci și umezi.

Mă gândii să mă adăpostesc în cocioabă. Ușa era însă închisă și, drept geam, căsuța n'avea decât o deschizătură bătută cu scânduri. Vântul răvășea ploaia în toate părțile și nu mă puteam feri de ea nicăeri.

Incepu să se lase seara. In foarte puțin timp maidanul se scufundă în întuneric. Chiar la capătul lui, acolo pe unde venisem, o cârciumă, își aprinse luminile.

Intr'o clipă fui acolo; ași fi vrut să intru, să beau ceva să stau la căldură în mijlocul oamenilor și a putorii de alcool. Scotocii prin buzunare și nu găsii nici un ban. In fața cârciumii ploaia cădea voios printr'o perdea de fum și aburi, ce duhnea dinăuntru.

Trebuia să mă hotărăsc la ceva, să plec de pildă acasă. Dar cum ?

In halul de murdărie în care mă găseam nu se putea. Și nici să renunț la murdărie nu vroiam.

In suflet îmi coborâ o amărăciune nespusă, așa cum poate să aibă cineva când vede că înaintea lui nu mai are absolut nimic de făcut, nimic de împlinit .

Incepui să alerg pe străzi prin întuneric, sărind peste băltoace și intrând până la genunchi în unele din ele.

In mine disperarea crescu o clipă ca și cum aşi fi trebuit să urlu și să mă lovesc cu capul de copaci. Imediat însă toată tristețea se închirci într'un gând liniștit și blând. Știam acum ce trebuia să fac: de vreme ce nimic nu mai putea continua, nu-mi rămânea decât să isprăvesc cu toate. Ce lăsam în urmă ? O lume umedă, urâtă, în care ploua încet...

Intrai în casă prin uşa din dos. Mă furişai prin odăi evitând să mă privesc în oglinzi. Căutam ceva eficace şi rapid care să răstoarne dintr'odată în întuneric, tot ce vedeam şi simţeam, aşa cum se deşartă o căruţă cu pietre când îi scoţi scândura dela fund.

Incepui să răscolesc prin sertare, în căutarea unei otrăvi violente. In timp ce scotoceam nici un gând nu-mi venea în cap: trebuia să termin şi cât mai repede. Era ca şi cum aşi fi avut de isprăvit o treabă ca oricare alta.

Găsii tot felul de obiecte ce nu-mi puteau servi la nimic: nasturi, sfori, aţe colorate, cărţulii, mirosind puternic a naftalină. Atâtea şi atâtea lucruri ce nu puteau provoca moartea unui om. Iată ce conţinea lumea în momentele cele mai tragice: nasturi, aţe şi sfori...

In fundul unui sertar dădui peste o cutie

cu tablete albe. Putea să fie o otravă, după cum putea să fie un inofensiv medicament. Imi veni în minte însă că, în orice caz, luate în cantitate mare ele trebuiau să fie otrăvitoare.

Pusei una pe limbă. In gură se răspândi un gust puţin sărat şi fad. O zdrobii între dinţi şi praful ei îmi absorbi toată saliva. Gura îmi deveni uscată.

Erau multe tablete în cutie, peste treizeci. Mă dusei la robinetul din curte, şi încet, cu răbdare mă pusei să le înghit.

Pentru fiecare tabletă luam câte o gură de apă şi îmi trebui mult timp ca să isprăvesc cutia. Ultimele nu mai alunecau în jos, ca şi cum gâtul s'ar fi umflat.

In curte era întuneric desăvârşit. Mă aşezai pe o scară şi începui să aştept. In stomac se porni o fierbere cumplită, dar încolo mă simţeam bine şi clipocitul ploii mi se părea acum nespus de intim. Părea că înţelege starea mea şi mă pătrunde adânc ca să-mi facă bine.

Curtea deveni un fel de salon şi mă simţeam în el uşor, tot mai uşor. Toate lucrurile făceau eforturi disperate să nu se înnece în obscuritate. De-odată îmi dădui seama că transpir cumplit. Băgai mâna în cămaşă şi o scosei udă.

In jurul meu golul creştea vertiginos. Când mă trântii în casă pe pat, sudoarea mă scălda din cap până în picioare.

Era un cap frumos, extraordinar de frumos.

Cam de trei ori mai mare decât un cap omenesc, învârtindu-se încet pe o axă de alamă ce-l străbătea din creştet prin gât.

Intâi vedeam din el numai ceafa. Ce materie putea să fie ? Avea un lustru şters de faianţă veche, cu nuanţe de fildeş. Toată suprafaţa era imprimată cu desene mici albastre, un fel de filigrame ce se repetau geometric, ca desenul unui linoleum. Păreau de-departe un scris mărunt şi fin pe o hârtie ivorină; neînchipuit de frumos.

Indată ce capul începea să se mişte, învârtindu-se pe axă, un vertigiu adânc mă cuprindea. Ştiam că peste câteva secunde va apare faţa craniului, — înspăimântătorul, teribilul obraz.

Era un obraz de-altfel bine format, cu toate reliefurile omeneşti normale: ochii înfundaţi, bărbia foarte proeminentă şi câte un triunghiu excavat sub pomeţi, ca la un om slab.

Pielea era însă fantastică: formată din lame

fine de carne subţire, unele lângă altele, ca foiţele cafenii de pe dosul ciupercilor.

Erau atât de multe foiţe şi atât de strânse, încât dacă priveai capul închizând puţin pleoapele, nimic anormal nu ţi se părea şi liniuţele minuscule semănau cu umbrele haşurate ale unei gravuri în cupru.

Vara câteodată, privind castanii de departe, încărcaţi de frunze, aspectul lor era acela al unor capete enorme înfipte pe trunchiuri, cu obrajii scobiţi în adânc, aşa ca lamele capului meu.

Când vântul sufla prin frunze, obrazul acesta se unduia ca valurile unui lan de grâu.

In acelaş fel fremăta capul, când se clătina piedestalul.

Pentru a şti că obrazul era făcut din foiţe era suficient să înfund puţin de tot degetul în carne. Degetul intra fără rezistenţă, ca într'o pastă umedă şi moale. Când îl scoteam, foiţele reveneau la loc şi nu se vedea nici o urmă.

In copilărie odată, asistasem la deshumarea şi reînhumarea unui cadavru.

Era al unei fete ce murise tânără şi fusese îngropată în voaluri de mireasă.

Corsajul de mătase se desfăcuse în fâşii lungi şi murdare şi pe alocuri urmele de broderie se amestecau cu ţărâna. Faţa părea însă intactă şi îşi păstrase aproape toate trăsăturile. Culoarea ei era vânătă, încât capul părea modelat din mucava muiată în apă.

Când sicriul fu scos afară, cineva trecu mâna peste obrazul moartei. Atunci avurăm toţi cei ce priveam, o teribilă surpriză: ceeace crezuserăm că este obrazul bine păstrat, nu era decât un strat gros de mucegaiu, cam de vreo două degete. Mucegaiul înlocuise în toată adâncimea pielii obrazul de carne, păstrându-i intacte toate formele. Dedesubt era scheletul gol.

Aşa era şi capul meu, cu singura deosebire, că în loc de mucegai era acoperit cu foiţe de carne. Cu degetul însă, ajungeam printre ele până la os.

Capul, deşi hidos, era un refugiu sigur împotriva aerului.

Pentru ce împotriva aerului? In odaie aerul era veşnic în mişcare, vâscos, greu, cur-

gător, încercând să se închege în stalactite negre şi urâte.

In aerul acesta apăru capul pentru întâia oară şi de jur împrejur se făcu un gol ca o aureolă ce creştea mereu.

Eram atât de mulţumit şi bucuros de apariţia lui încât îmi veni să râd. Cum puteam oare râde însă în pat, noaptea în întuneric ?

Incepui să iubesc capul cu nesaţ. Era lucrul cel mai de preţ şi mai intim pe care îl posedam. El venea din lumea întunericului de unde pătrundea până la mine doar un zumzet mărunt, ca o fierbere continuă în craniu. Ce alte lucruri se mai găseau acolo ? Deschideam mari ochii şi scrutam în van obscuritatea. In afară de capul ivoriu nu mai venea nimic.

Mă întrebai cu oarecare teamă dacă acest cap nu va deveni în viaţa mea centrul tuturor preocupărilor, înlocuindu-le pe toate, pe rând, încât la urmă să rămân numai cu întunericul şi cu dânsul. Viaţa căpăta parcă atunci un sens precis, adevărat. Pentru moment, el crescuse în aer ca un fruct plin, ajuns la maturitate.

Capul era odihna şi beatitudinea mea, a mea personală. Poate că dacă ar fi aparţinut

lumii întregi s'ar fi întâmplat o cumplită catastrofă. Un singur moment de fericire deplină ar fi fost capabil să încremenească lumea pe veci.

Impotriva „capului" lupta mereu, din ce în ce mai neputincioasă, curgerea sleioasă a aerului.

Câteodată, lângă el, apărea tatăl meu, dar vag şi indistinct, ca o massă de aburi alburii. Ştiam că îmi va pune mâna pe frunte; mâna era rece. Incercam să explic lupta dintre cap şi aer, în timp ce simţeam cum tatăl meu îmi desface cămaşa şi îmi alunecă la subsioară termometrul, ca o şopârlă subţire de sticlă.

In jurul capului se pornea o mişcare enervantă ca o fâlfâire de steag.

Imposibil de oprit; drapelul flutura mereu.

Imi amintii de ziua aceia când la ora ceaiului, sus în etajul Weber, Paul lăsase să-i atârne mâna în jos, de-alungul scaunului şi Edda, de pe pat, ridicând puţin pantoful, începuse să-i zgândăre palma în glumă. Gestul acesta căpătase cu timpul o virulenţă neobişnuită. Când îmi aminteam de el pantoful începea să zgârie frenetic mâna lui Paul, până ce se forma o mică rană, apoi o gaură în carne. Pan-

toful nu se oprea o clipă din mecanismul lui agasant: scobea mereu şi mereu palma găurită, apoi braţul întreg, şi mai apoi tot corpul...

Aşa se porni în odaie şi mişcarea drapelului. Ea risca acum să găurească totul, să mă devore, poate...

Ţipai disperat, ud de sudoare.

— Cât? întrebă o voce din umbră.

— 39, răspunse tatăl meu şi plecă lăsându-mă pradă vijeliilor ce creşteau.

Convalescenţa se anunţă într'o dimineaţă ca o extremă fragilitate a luminii. In odaia în care dormeam, ea venea printr'un geam ripsat, fixat în tavan. Volumul odăii pierdu straniu din densitate. Claritatea lucrurilor cântărea mai uşor şi oricât de adânc aşi fi respirat, rămânea în piept un gol amplu, ca o dispariţie a unei importante cantităţi din mine însumi.

In cearceafurile calde, firimiturile îmi alunecau pe sub pulpe. Piciorul căuta fierul patului şi fierul îl străpungea cu un cuţit de răceală.

Incercai să mă dau jos. Totul era aşa cum bănuiam: aerul prea inconsistent nu putea să mă susţină. Păşeam în el deslânat ca şi cum aşi fi străbătut un râu vaporos şi călduţ.

Mă aşezai pe un scaun, sub geamul din pla-

fon. In jurul meu lumina gonea exactitatea lucrurilor ca şi cum le-ar fi spălat mult de tot pentru a lua lustrul de pe ele.

Patul, în colţul lui zăcea scufundat în întuneric. Cum de izbutisem în obscuritatea aceia să disting pe perete, în timpul febrei fiecare grăunte de var ?

Incepui încet să mă îmbrac; hainele cântăreau şi ele mai uşor ca de-obicei. Imi atârnau pe trup ca nişte bucăţi de sugativă şi miroseau leşios dela fierul de călcat.

Plutind prin ape din ce în ce mai rare, ieşii în stradă. Soarele mă ameţi îndată. Pete imense de străluciri galbene şi verzui acopereau în parte casele şi trecătorii. Strada însăşi părea slabă şi proaspătă ca şi cum ar fi ieşit şi dânsa din febra unei boli grave.

Caii dela trăsuri, cenuşii şi deşălaţi, umblau anormal. Acum păşeau încet de tot, greoi şi împleticiţi, — acum, o luau la goană, respirând puternic pe nări pentru a nu cădea prea slăbiţi în mijlocul asfaltului.

Coridorul lung de case se clătina uşor în bătaia vântului. Venea de departe mirosul tare al toamnei. „O frumoasă zi de toamnă!" îmi spusei. „O splendidă zi de toamnă!"...

Mă plimbam foarte încet de-alungul caselor prăfuite. In vitrina unei librării zării o jucărie mecanică agitându-se.

Era un mic clown roşu şi albastru care bătea din două minuscule talgere de alamă. Stătea bine închis în camera aceasta a lui, în vitrină, printre cărţi, mingi şi călimări şi bătea din talgere nepăsător, cu voioşie.

Imi veniră lăcrimile în ochi de înduioşare. Era atât de curat, atât de răcoare şi atât de frumos în colţul acela din vitrină!

Intr'adevăr, un loc ideal în lumea asta unde să stai liniştit şi să baţi din talgere, îmbrăcat în frumoase haine colorate.

Iată ceva ce după atâta febră, era simplu şi limpede. In vitrină, lumina toamnei cădea mai intimă, mai plăcută. Ce bine ar fi fost să înlocuesc eu paiaţa cea mică şi veselă! Intre cărţi şi mingi, înconjurat de obiecte curate, aşezate corect pe o coală de hârtie albastră. Pac! Pac! Pac! Ce bine, ce bine e'n vitrină! Pac! Pac! Pac! roşu, verde, albastru; mingi cărţi şi vopsele, Pac! Pac! Pac! Ce frumoasă zi de toamnă!...

Incet însă, pe nesimţite, mişcarea paiaţei începu a se domoli. Mai întâi talgerele nu se

mai atinseră, apoi de-odată paiaţa rămase cu braţele încremenite în aer.

Imi dădui seama aproape cu groază că paiaţa se oprise din joc. Ceva în mine înlemni dureros. Un moment frumos şi vesel îngheţase în aer.

Părăsii repede vitrina şi o luai spre o mică grădină publică din centrul oraşului.

Castanii îşi lepădaseră foile îngălbenite. Restaurantul vechi de scânduri era închis şi în faţa lui zăceau în dezordine o mulţime de bănci stricate.

Mă înfundai într'o bancă, scobită nu ştiu cum în aşa fel încât mă trezii aproape întins pe spate cu privirile în cer. Soarele trimetea printre crengi o lumină îmbucătăţită, plină de cristale.

Câtva timp stătui astfel cu privirile pierdute în înălţime, slăbit, nespus de slăbit.

De-odată se aşeză lângă mine un băiat voinic, cu mânecile cămeşii suflecate, cu gâtul roşu şi puternic, cu mâinile mari şi murdare. Se scărpină câteva clipe în cap cu toate cele zece degete, apoi scoase din buzunarul pantalonilor o carte şi începu să citească.

Ţinea foile strânse în palmă ca să nu le

răsfoiască vântul şi citea bolborosind tare; din când în când îşi trecea mâna prin păr ca pentru a înţelege mai bine.

Tuşii semnificativ şi îl interpelai, — Ce citeşti ? îl întrebai eu, răsturnat pe bancă, cu ochii în ramurile copacilor.

Băiatul îmi puse cartea în mână ca unui orb. Era o poveste lungă în versuri despre haiduci, o carte sleioasă, plină de pete de grăsime şi murdărie; se vedea bine că trecuse prin multe mâini. In timp ce mă uitam în ea, el se ridică în picioare şi rămase în faţa mea puternic, sigur de dânsul, cu mânecile răsucite şi cu gâtul desgolit.

Ceva tot atât de plăcut şi de calm ca a bate din talgere într'o vitrină.

— „Şi... nu te doare capul când citeşti?... întrebai dându-i înapoi cartea.

Părea că nu înţelege.

— „Pentru ce să mă doară? Nu mă doare deloc" zise el şi se aşeză din nou pe bancă să citească mai departe.

Exista aşa dar o categorie de lucruri în lume din care eram menit să nu fac niciodată parte, paiaţe nepăsătoare şi mecanice, băeţi voinici pe cari nu-i doare niciodată capul. In

jurul meu, printre copaci, în lumina soarelui, curgea un curent vioiu şi amplu, plin de viaţă şi de puritate. Eu eram menit să rămân veşnic în marginea lui îmbâcsit de întuneric şi de slăbiciuni de leşin .

Intinsei picioarele pe bancă şi rezemându-mă cu spatele de un copac găsii o poziţie foarte comodă. In definitiv, ce mă împiedeca să fiu şi eu puternic şi nepăsător? Să simt în mine circulând o sevă viguroasă şi proaspătă, cum circula prin miile de ramuri şi de frunze ale copacului, să stau vertical şi fără înţeles în lumina soarelui, drept, sobru, cu o viaţă sigură şi bine definită, închisă în mine ca într'o capcană...

Pentru aceasta trebuia poate mai întâi să încerc a respira mai adânc şi mai rar: respiram prost, întotdeauna pieptul meu era prea plin ori prea gol. Incepui dar să respir aerul cu încredere. Peste câteva minute mă simţii mai bine. Un fluid slab de perfecţiune, dar care simţeam că se umflă în fiecare clipă începu să-mi curgă prin vine. Zgomotul străzii îmi reaminti de departe oraşul, dar acum oraşul se învârtea foarte lent în jurul meu ca o placă de gramofon. Devenisem ceva ca de pil-

dă centrul şi axa lumii. Esenţialul era să nu-mi pierd echilibrul .

Intr'un circ odată, dimineaţa când artiştii făceau repetiţie, asistai la o scenă care îmi revenea acum în minte... Un amator din public, un simplu spectator fără nici o pregătire, se urcă, fără să clipească, cu mult curaj, pe piramida de scaune şi mese pe care se urcase puţin mai înainte acrobatul circului. Cu toţii admiram preciziunea cu care escalada periculoasa construcţie iar frenezia de a fi reuşit să învingă cele dintâi obstacole îmbăta pe amator cu un fel de ştiinţă a echilibrului, plină de inconştienţă, care îl făcea să puie mâna exact pe locul unde trebuia, să întindă piciorul cu precizie şi să găsească într'ânsul greutatea minimă cu care să abordeze o nouă treaptă în înălţime. Zăpăcit şi fericit de siguranţa gesturilor sale, ajunse în câteva secunde în vârf. Aici însă se petrecu cu el ceva cu totul deosebit: îşi dete seama într'o clipă de fragilitatea punctului de sprijin unde se afla, precum şi de extraordinara sa îndrăzneală. Clănţănind din dinţi ceru cu voce stinsă o scară şi recomandă de nenumărate ori celor de jos s'o ţină bine şi să n'o mişte. Curajosul amator scoborâ

cu infinite precauţiuni, treaptă cu treaptă, transpirat din cap până'n picioare, uluit şi e nervat de ideeia ce'o avusese să se urce.

Poziţia mea acum în grădină era în vârful piramidei şubrede. Simţeam bine circulând în mine o sevă nouă şi puternică, dar trebuia să mă silesc să nu cad din înălţimea admirabilei mele certitudini.

Imi trecu prin cap că aşa ar trebui s'o văd pe Edda, calm, sigur de mine, plin de lumină; nu mai fusesem pe-acolo de mult. Vroiam ca odată cel puţin să mă prezint în faţa cuiva întreg şi neclintit.

Tăcut şi superb ca un copac. Asta era, — ca un copac. Imi umplui pieptul cu aer şi întinzându-mă acum bine pe spate, adresai un cald salut de camaraderie crengilor dedeasupra mea. Era ceva aspru şi simplu în copac, ce se înrudea minunat cu nouile mele forţe. Mângâiai trunchiul aşa ca şi cum aşi fi bătut pe umăr un prieten. „Camarade copac!" Cu cât priveam mai atent coroana infinit răspândită a ramurilor, cu atât simţeam mai bine cum în mine carnea se divide şi prin golurile ei începe să circule aerul viu de-afară. Sângele

se urca în vine majestuos şi plin de sevă, înspumat de clocotul vieţii simple.

Mă ridicai în picioare. O clipă genunchii se îndoiră nesiguri ca şi cum ar fi vrut să compare printr'o singură ezitare toată forţa şi slăbiciunea mea. Cu paşi mari, o luai spre casa Eddei.

Uşa grea de lemn ce dădea spre terasă era închisă. Imobilitatea ei mă zăpăci puţin. Toate gândurile îmi zburară până la unul.

Pusei mâna pe clanţă şi apăsai. „Curaj, îmi spusei dar mă oprii să rectific. Curaj? Numai oamenii timizi au nevoie de curaj pentru ca să facă ceva; cei normali, cei puternici, n'au nici curaj, nici laşitate, ei deschid uşile simplu, aşa..."

Intunericul răcoros al primei odăi mă cuprinse cu un aer plin de calm şi de bucurie, ca şi cum m'ar fi aşteptat de mult.

De data asta perdeaua de mărgele unindu-se în urma mea avu un clinchet bizar, care făcu să mi se pară că sunt singur, într'o casă pustie, la marginea lumii. Era oare aceasta senzaţia de extrem echilibru, în vârful piramidei de scaune ?

Bătui violent la uşa Eddei.

Imi răspunse speriată să intru.

Pentru ce păşiam atât de încet ?

„Păşiam încet ?" Mi se părea totuşi că prezenţa unei persoane ca mine, sau mai bine zis a unui copac trebuia să se simtă de departe.

In odaie însă nu se stârni nici o mirare, nici o înfrigurare, nici cea mai mică emoţie.

Câteva secunde gândurile mă precedară în mod ideal, cu o mare perfecţiune şi sobrietate de gesturi. Mă văzui înaintând foarte sigur şi, cu o mişcare degajată, aşezându-mă la picioarele Eddei pe patul unde stătea întinsă. Persoana mea adevărată rămase însă în urma acestor frumoase proecte ca o remorcă netrebnică şi stricată.

Edda mă invită să stau jos şi mă aşezai pe un scaun la o mare distanţă de ea.

Pendula bătea între noi un tic-tac agasant şi foarte sonor. Curios lucru: tic-tacul creştea ca fluxul şi refluxul mării, mergând în val spre Edda până ce aproape nu-l mai auzeam şi revenind apoi umflat spre mine, violent de-mi spărgea urechile.

— „Edda, începui să vorbesc, întrerupând tăcerea. Edda, dă-mi voie să-ţi spun ceva foarte simplu"...

Edda nu răspunse.

— „Edda, ştii tu ce sunt eu?"

— „Ce anume?"

— „Un copac Edda, un copac..."

Toată această scurtă convorbire avu loc, bine înţeles, strict în interiorul meu şi nici un cuvânt nu fu rostit în adevăr.

Edda se cuibări pe pat, strângând sub ea genunchii şi acoperindu-i cu peignoirul. Işi puse apoi mâinile sub cap privindu-mă cu mare atenţie. Aşi fi dat bucuros orice, ca să-şi găsească un alt punct în odaie pe care să-l privească.

Văzui de-odată pe o etajeră un buchet mare de flori într'un vas. Asta mă salvă.

Cum de nu le văzusem până atunci ? Privisem tot timpul într'acolo de când intrasem. Pentru a-mi verifica apariţia lor mă uitai o clipă în altă parte şi revenii la ele. Erau acolo la locul lor imobile, mari roşii... Atunci cum de nu le văzusem ? Incepui să mă îndoiesc de certitudinea mea de copac. Iată că un obiect apăruse în odaie acolo unde nu era cu o clipă mai înainte. Vederea mea era oare întotdeauna clară ? Poate că în corpul meu mai rămăseseră urme de neputinţă şi întuneric

cari circulau prin noua mea luminozitate ca nişte nori pe un cer strălucitor, acoperindu-mi vederea când treceau prin umoarea ochilor, aşa cum norii pe cer acoperă de-odată soarele şi cufundă în umbră o parte din peisaj.

— „Ce frumoase sunt florile acelea", spusei Eddei.

— „Care flori?"

— „Cele de colo, de pe etajeră..."

— „Care flori?"

— „Daliile acelea roşii atât de frumoase..."

— „Care dalii?"

— „Cum asta, ...„care dalii"?

Mă ridicai şi mă repezii la etajeră. Aruncată pe o grămadă de cărţi zăcea o eşarfă roşie. In clipa când întinsei mâna şi mă convinsei că era într'adevăr o eşarfă, ceva ezită departe în mine, ca oscilaţia curajului amatorului echilibrist, în vârful piramidei, între acrobaţie şi diletantism. Ajunsesem desigur şi eu la extrema mea înălţime.

Toată problema se rezuma acum la a mă întoarce şi a mă aşeza pe scaun. Şi mai departe ce voi trebui să fac, ce voi trebui să spun ?

Câteva clipe fui atât de stupefiat de problema aceasta încât îmi fu imposibil să execut cea mai mică mişcare. Ca vitezele foarte mari ale volantelor de motoare cari le fac să pară imobile, ezitarea mea profund disperată îmi dădea o rigiditate de statuie. Tic-tacul pendulei bătea puternic, înţepenindu-mă cu mici cuie sonore. Mă smulsei imobilităţii cu mare greutate.

Edda era în aceiaşi poziţie pe pat, privindu-mă cu aceiaşi calmă mirare; s'ar fi zis că o putere răutăcioasă extrem de perfidă dădea lucrurilor aspectul lor cel mai comun, pentru a mă pune pe mine în cea mai mare încurcătură. Iată ce lupta cu mine, iată ce era implacabil împotriva mea: aspectul comun al lucrurilor.

Intr'o lume atât de exactă, orice iniţiativă devenea de prisos, dacă nu chiar imposibilă. Ceeace făcea să-mi vuiască sângele în cap era că Edda nu putea fi altfel, ci numai şi numai o femeie cu părul bine pieptănat, cu ochii albaştri-violeţi, cu un surâs în colţul buzelor. Ce puteam oare face împotriva unei exactităţi atât de aspre ? Cum puteam s'o fac să înţeleagă, de pildă, că sunt un copac ? Era de

transmis cu cuvinte imateriale şi informe, prin aer, o coroană de ramuri şi frunze, superbă şi enormă, aşa cum o simţeam în mine. Cum aşi fi putut face asta ?

Mă apropiai de pat şi mă rezemai de bara de lemn. In mâini se iradiă un fel de certitudine ca şi cum în ele ar fi scoborât de-odată tot nodul neliniştei mele.

Ei şi acum ? Intre Edda şi mine stătea ameţitor acelaşi aer străveziu, impalpabil şi în aparenţă inconsistent, în care totuşi zăceau toate forţele mele ce nu puteau duce la nimic. Ezitări de zeci de kilograme, tăceri de ceasuri întregi, turburări şi vertigii de carne şi sânge, toate acestea puteau intra în spaţiul acela mizerabil fără ca nici o aparenţă să arate coloritul lui negru şi materia pâcloasă ce conţinea. In lume distanţele nu erau în mod simplu acelea pe cari le vedeam cu ochii, infime şi permeabile, ci altele invizibile populate de monştri şi de timidităţi, — de proecte fantastice şi de gesturi nebănuite, cari, dacă, o clipă s'ar fi închegat în materia din care tindea să fi compuse ar fi transformat aspectul lumii într'un cataclism îngrozitor, într'un haos ex-

traodinar, plin de crunte nenorociri şi de extatice beatitudini.

In clipa aceia, privind pe Edda, poate că materializarea gândurilor mele ar fi avut într'adevăr ca rezultat gestul acela simplu ce-mi huia în cap; să ridic pressepapierul de pe masă (îl priveam cu coada ochiului, era o nobilă cască medievală apăsând hârtiile) şi să-l arunc în Edda, iar ca urmare imediată, o formidabilă ţâşnitură de sânge din pieptul ei, viguroasă ca şuvoiul unui robinet, umplând odaia încet, încet, cu sânge, până ce aşi fi simţit, mai întâi, cum picioarele îmi clipocesc în lichidul călduţ şi lipicios, apoi genunchii şi apoi, — ca'n filmele americane de senzaţie unde un personagiu este condamnat să stea într'o odaie închisă ermetic în care apa urcă mereu, — să simt de-odată ajungându-mi sângele la gură şi gustul lui sărat şi plăcut să mă înnece...

Incepui să mişc din buze fără voie şi să înghit în sec.

— „Ţi-e foame? mă întrebă Edda.

— „Ei nu, nu... nu mi-e foame mă gândeam la ceva... absurd... cu totul absurd".

— „Te rog spune-mi şi mie. De când ai ve-

nit, n'ai scos o vorbă şi nu te-am întrebat nimic... acum aştept, vezi bine.

— „Uite Edda, începui, — e ceva în fond foarte simplu... e chiar simplu de tot... iartă-mă că ţi-o spun dar eu..."

Vrui să complectez „eu sunt un copac" însă fraza aceasta nu mai avea acum nici o valoare de când îmi venise poftă să beau sânge. Zăcea ştearsă şi veştedă în fundul sufletului şi mă mirai chiar că avusese vreodată oarecare importanţă.

Incepui din nou.

— „Iată Edda ce este, îmi era rău, mă simţeam slab şi prăpădit. Intotdeauna prezenţa ta îmi face bine, e de-ajuns să te văd... eşti supărată de asta?"

— „De loc..." îmi răspunse ea şi începu a râde.

Imi venea acum de-abinelea să comit ceva absurd, sângeros, violent. Imi luai repede pălăria. „Acum plec". Intr'o clipă fui în josul scărilor.

Era acum ceva cert: lumea avea un aspect comun al ei în mijlocul căruia căzusem ca o eroare; niciodată nu voi putea deveni un copac, nici ucide pe cineva, nici sângele nu va

ţâşni în valuri. Toate lucrurile, toţi oamenii erau închişi în trista şi mica lor obligaţie de a fi exacţi, nimic alta decât exacţi. In zadar aşi fi putut să cred că într'un vas erau dalii când acolo se afla o eşarfă. Lumea n'avea puterea de a se schimba cătuşi de puţin, era atât de meschin închisă în exactitatea ei încât nu-şi putea permite să ia eşarfe drept flori...

Pentru întâia oară îmi simţeam capul strâns puternic în scheletul craniului. Ingrozitor şi dureros prizonierat...

In toamna aceia se îmbolnăvi şi muri Edda. Toate zilele anterioare, toate plimbările mele fără rost, toate ostenelile şi chinuitoarele mele întrebări se strânseră în durerea şi turburarea unei singure săptămâni ca în acele lichide unde amestecul mai multor substanţe condensează de-odată violenţa unei puternice otrăvi.

In etaj tăcerea scoborâ cu încă o gamă. Paul izbutise să găsească, în nu ştiu ce dulap, un pardesiu vechi şi o cravată roasă până la aţă, înnodată în jurul gâtului ca o sfoară. Avea o culoare vânătă, ca un voal subţire lăsat de nopţile nedormite pe obraz.

— „Toată noaptea a suferit, îmi spuse el. Eri l-am întrebat din nou pe doctor ce crede şi mi-a spus totul, tot adevărul. E ca şi cum o explozie s'ar fi produs în rinichi, mi-a mărturisit doctorul. E extrem de rar ca boala asta

să apară cu atâta virulenţă, şi atât de brusc. De-obicei se insinuează încet, cu simptome care o anunţă cu mult înainte de a deveni gravă. E o adevărată explozie, în rinichi; o adevărată explozie".

Paul vorbea repede dar cu mari întreruperi ca şi cum între cuvinte ar fi vrut să lase timp unei dureri acute în el să colcâie şi să se desăvârşească.

In biroul de jos, se făcuse întuneric ca într'o peşteră: bătrânul Weber cu capul într'un registru îşi dădea iluzia de a fi ocupat...

In fiecare dimineaţă venea doctorul cu paşi tăcuţi şi trecând prin odăi lua cu sine pe cei trei Weber.

Ii urmam, ţinându-mă de vorbă cu Ozy. Cu el nu mai jucasem de mult jocul nostru imaginar şi acum ar fi fost o ocazie minunată.

Ce bine ar fi fost să vorbim de boala Eddei, aşa ca şi cum nimic nu s'ar fi întâmplat!

Urcând scările mă gândeam la posibilitatea extraordinară a unui joc dirijat de Ozy, la care să ia parte şi doctorul şi Paul Weber şi bătrânul. Pentru odată cocoşatul să conducă, în adevăr, o scenă imaginată şi inexistentă. Când ajungeam sus îmi venea să ţip „Acum

e de-ajuns, s'a isprăvit, a fost bine jucat, Paul a avut o mască într'adevăr impresionantă, bătrânul Weber se vedea că suferă, dar acum e destul, s'a terminat, te rog spune-le Ozy că renunţi la rest..."

Totul era însă prea bine aranjat pentru ca să se oprească în capul scărilor...

In timp ce doctorul intra la Edda, rămâneam în camera de alături bătrânul Weber, Ozy şi cu mine.

Era întâia oară, poate, în viaţa lui, când bătrânul Weber încerca să-şi stăpânească o mare emoţie. Cu capul aplecat pe fotoliu privea afară impersonal şi vag ca şi cum n'ar fi ştiut şi n'ar fi aşteptat nimic. Intr'un târziu, ca actorii mari cari tind să-şi desăvârşească rolul printr'un amănunt inedit, se ridică de pe fotoliu şi merse să vadă mai de-aproape un tablou pe perete. Ca şi actorul mare însă, care îngroşând vocea prea mult pentru tirada tragică o transformă într'un urlet ridicul demn de râsul galeriei, bătrânul Weber încercând să joace rolul într'adevăr cu prea mult calm îi greşi efectul: în timp ce stătea şi privea tabloul, cu degetele la spate iritat tamburina un scaun...

Paul mă luă de mână:

— „Edda vrea să te vadă, vino încet după mine."

In patul cu cearceafuri albe Edda stătea culcată cu capul spre geam. Părul era întins pe perne, mai blond şi mai fin decât altădată: bolile au asemenea subtilităţi. In odaie domnea un fel de descompunere albă a lucrurilor, cu îngrozitor de multă lumină; obrazul Eddei dispărea în ea, inconsistent.

De-odată ea întoarse capul.

Era dar adevărat... Adică în momentul acela se petrecu în mine ceva atât de nedeslușit, de clar şi de surprinzător, încât ar fi putut constitui un adevăr venit din afară... Capul Eddei semăna în totul cu capul ivorin din nopţile mele de febră. Evidenţa aceasta era atât de ameţitoare încât îmi veni să cred că inventasem chiar în acea clipă forma exactă a vechiului cap de faianţă, cu viteza aceia de compoziţie a visurilor cari alcătuesc un episod întreg în momentul când auzim sgomotul unei împuşcături.

Eram acum sigur că ceva violent şi rău i se va întâmpla în curând Eddei. Poate că şi acest lucru l-am imaginat mai târziu; în tot ce priveşte Edda, nu deslușesc nimic din ceeace pot fi eu însumi cu adevărat şi ceeace a fost ea.

Căuta să mă privească în ochi dar închise pleoapele, obosită. Părul dat la o parte, evidenţia fruntea galbenă ca un bloc de ceară. Eram din nou, ermetic închis în prezenţa Eddei, în ceeace reprezenta ea acum şi din nopţile mele de delir. In nici una din plimbările mele, în nici una din întâlnirile mele nu mă gândeam în mod veritabil la altcineva decât la mine însumi. Imi era imposibil să concep o altă durere interioară, sau pur şi simplu existenţa altuia. Persoanele pe cari le vedeam în jurul meu erau tot atât de decorative, de efemere şi de materiale ca orice alte obiecte, ca şi casele, ori copacii. In faţa Eddei numai, pentru întâia oară, simţii că întrebările mele pot evada, şi, resonând în alte profunzimi şi într'o altă existenţă, să mi se întoarcă în ecouri enigmatice şi turburătoare.

Cine era Edda ? Ce era Edda ? Pentru întâia oară mă vedeam din exterior, pentru că în prezenţa Eddei era întrebarea sensului vieţii mele. Mai profund şi mai autentic ea mă zgudui în momentul morţii ei; moartea ei era moartea mea şi în tot ce fac de-atunci, în tot

ce trăiesc, imobilitatea viitoarei mele morţi se proectează rece şi obscură, aşa cum am văzut-o la Edda.

In zorii zilei aceleia mă sculai greoi şi pietros, stânjenit de prezenţa cuiva lângă pat.

Era tatăl meu care aşteptase în tăcere să mă trezesc. Când deschisei ochii el făcu câţiva paşi în odaie, îmi aduse un lighean alb şi o cană cu apă să-mi spăl mâinile.

Cu o convulsiune dureroasă care îmi strânse inima, înţelesei ce însemna asta.

— „Spală-te pe mâini, îmi spuse tatăl meu. Edda a murit".

Ploua mărunt afară şi ploaia nu conteni trei zile.

In ziua înmormântării noroiul fu mai agresiv şi mai murdar ca niciodată. Vântul bătea rafale de apă în acoperiş şi în geamuri. Toată noaptea o fereastră rămânea iluminată sus în etajul Weber, în camera unde ardeau lumânările.

In biroul bătrânului Weber totul fu răvăşit şi dat la o parte pentru a se lăsa loc sicriului să treacă; noroiul intră în odăi triumfător şi insinuant, ca o hidră cu nenumărate prelungiri protoplasmatice, îl vedeam bine întinzându-se pe pereţi, urcându-se pe oameni, suind scările şi încercând să escaladeze sicriul.

Podeaua de lemn apăru jos, în birou, de sub muşamaua care o acoperea şi care fu scoasă: riduri lungi de murdărie se iviră, la fel cu ridurile negre ce se adânciseră în obrazul lui Samuel Weber.

In jurul ghetelor lui cu gumilastic urca noroiul încet dar tenace, pătrunzând desigur prin piele până sus în inimă, murdar, greu, lipicios. Era noroi şi nimic altceva, era podeaua şi nimic altceva, erau lumânările şi nimic altceva. „Inmormântarea mea va fi o înşirare de obiecte", îmi spusese odată Edda.

Ceva în mine se mai sbătea undeva în depărtare, ca şi cum ar fi vrut să-mi dovedească existenţa unui adevăr superior noroiului, ceva ce ar fi altceva decât dânsul. In zadar... Identitatea mea devenise de mult veritabilă şi acum în mod foarte obişnuit, nu făcea decât să se verifice: în lume nu există nimic în afara noroiului. Ceeace luam drept durere nu era în mine decât un slab colcăit al lui, o prelungire protoplasmatică modelată în cuvinte şi raţiuni.

In Paul curgeau picăturile ca într'un recipient fără fund; curgeau pe el hainele, curgeau mâinile atârnând greu şi încovoindu-i spatele. Lacrimile i se scurgeau pe obraz murdare, în lungi şuviţe, ca apa pe geamuri.

Incet, balansându-se pe umerii oamenilor sicriul trecu pe lângă vaporul lui Samuel Weber, pe lângă vechile registre şi zecile de sticluţe de cerneală şi medicamente descoperite cu ocazia direticării biroului. Inmormântarea era o simplă înşirare de obiecte...

Mai avură apoi loc câteva detalii, dincoace de viaţă: în cimitir când scoaseră cadavrul din sicriu învelit în cearceafuri albe, cearceafurile purtau urma unei mari pete de sânge.

Era ultimul şi cel mai neînsemnat amănunt înaintea subsolului cimitirului cald, mucegăit, şi plin de corpuri moi ca gelatina, galbene... purulente...

Când din nou şi din nou mă gândesc la aceste câteva lucruri, încercând zadarnic să le încheg în ceva ce aşi putea numi persoana mea; când reamintindu-mi de ele, biroul bătrânului Weber devine de-odată încăperea în care respir mucegai şi miros vechi de registre, — în chiar acea clipă, — pentru ca imediat să dispară şi în locul ei, o cameră actuală să-mi puie aceiaşi dureroasă problemă, a felului în care oamenii îşi petrec viaţa, servindu-se, de exemplu, de odăi, ori simţind ca un corp ciudat, ramificat ca o ferigă şi inconsistent ca un fum în ei, de-odată, un miros deosebit, ca mirosul profund enigmatic al mucegaiului; când evenimente şi oameni se desfac şi se închid în mine ca nişte evantaie; când mâna mea încearcă să scrie această ciudată şi neînţeleasă simplicitate, atunci mi se pare, o clipă, — ca

unui condamnat care o secundă îşi dă seama, altfel decât tuturor oamenilor din jurul lui de moartea care îl aşteaptă (şi ar vrea ca zbaterea lui să fie altfel decât toate zbaterile din lume, reuşind să-l libereze) că din toate acestea va ieşi de-odată cald şi intim un fapt nou şi autentic care să mă rezume clar ca un nume şi să răsune în mine cu un ton unic, nemaipomenit, care să fie acel al înţelesului vieţii mele...

Pentru ce, dacă nu pentru aceasta, persistă în mine, fluidul acela atât de intim şi totuşi atât de ostil, atât de aproape şi totuşi atât de rebel captării lui, care se preface dela sine, în viziunea Eddei, ori în umerii aplecaţi ai lui Paul Weber, ori în amănuntul excesiv de precis al robinetului de apă, în coridorul unui hotel ?

Pentru ce îmi revine clară acum amintirea ultimelor zile ale Eddei ? Pentru ce, întrebând în alt sens (şi întrebările pot creşte haotic în mii şi mii de sensuri diferite ca în jocul acela din copilărie când îndoiam o hârtie pătată de cerneală şi apăsam puternic pentru ca cerneala să se răspândească, cât mai mult, dezvăluind când deschideam hârtia cele mai fantastice şi

mai nebănuite contorsiuni ale unui bizar desen) pentru ce, întrebând dar în alt sens, îmi revine această amintire şi nu alta ?

Cu fiecare amintire, neînţeleasă şi exactă trebuie să-mi dau seama în plus, —ca o durere violentă a unui bolnav, ce face să rămâie în umbră micile lui jene de inconfort momentane ca o poziţie greşită a pernelor, ori amărăciunea unui medicament, — ca o durere deci ce înveleşte şi cuprinde toate celelalte neînţelegeri şi nelinişti ale mele trebuie să-mi dau seama că, aşa meschină şi incomprehensibilă cum se prezintă, fiecare amintire este totuşi unică, în înţelesul cel mai sărac al cuvântului şi s'a petrecut în viaţa mea liniar, într'un singur mod, într'o singură exactitate, fără putinţă de modificare şi fără nici cea mai mică abatere dela propria ei preciziune.

„Viaţa ta a fost aşa şi nu altfel" spune ea şi în fraza aceasta zace imensa nostalgie a lumii acestia închisă în luminile şi culorile ei hermetice din care nu este permis nici unei vieţi să extragă decât aspectul unei exacte banalităţi.

In ea zace melancolia de a fi unic şi limitat, într'o lume unică şi meschin de aridă.

Câteodată noaptea mă trezesc dintr'un coşmar teribil; este visul meu cel mai simplu şi cel mai înspăimântător.

Visez că dorm adânc în patul în care m'am culcat de cu seară. E acelaşi decor şi timpul aproximativ exact al nopţii; dacă, de pildă, coşmarul începe la mijlocul nopţii el mă situează cu exactitudine în felul acela de întuneric şi de tăcere care domneşte la acea oră. Văd în vis şi simt poziţia în care mă aflu, ştiu în care pat şi în care odaie dorm, visul meu se mulează ca o piele subţire şi fină peste poziţia mea adevărată şi peste somnul meu din acea clipă. In această privinţă s'ar putea spune că sunt treaz: sunt treaz, dar dorm şi visez veghea mea. Visez somnul meu din acel moment.

Şi iată că de-odată simt cum somnul se adânceşte, se îngreuiază şi tinde să mă tragă după el.

Vreau să mă trezesc şi somnul îmi atârnă greu de pleoape şi de mâini. Visez că mă agit, că dau din mâini, dar somnul e mai tare decât mine şi după ce m'am sbătut o clipă, mă cuprinde mai greu şi mai tenace. Incep atunci să ţip, vreau să rezist somnului, vreau ca cineva să mă trezească, îmi trag palme cu vio-

lenţă ca să mă scol, mi-e teamă că somnul mă va scufunda prea adânc, de unde nu voi putea reveni niciodată, implor ca să mă ajute cineva, ţip ca să fiu sgâlţâit...

Intr'un sfârşit, ultimul meu ţipăt, cel care a fost mai puternic mă trezeşte. Mă găsesc de-odată în odaia mea adevărată care e identică odăii mele din vis, în poziţia în care mă visam, la ora când bănuiam în coşmar că mă sbat.

Ceace văd acum în jurul meu diferă foarte puţin de ceeace vedeam cu o secundă mai înainte, dar are nu ştiu ce aer de autenticitate, ce pluteşte în lucruri, în mine, ca o răceală bruscă a atmoserei iarna, care măreşte deodată toate sonorităţile....

In ce constă simţul realităţii mele ?

In jurul meu a revenit viaţa pe care o voi trăi până la visul următor. Amintiri şi dureri prezente atârnă greu în mine şi eu vreau să le rezist, să nu cad în somnul lor, de unde nu mă voi întoarce poate niciodată...

Mă sbat acum în realitate, ţip, implor să fiu trezit, să fiu trezit în altă viaţă, în viaţa mea adevărată. Este cert că e plină zi, că ştiu unde mă aflu şi că trăiesc, dar lipseşte ceva

în toate acestea, aşa ca în grozavul meu coşmar .

Mă sbat, ţip, mă frământ. Cine mă va trezi?

In jurul meu realitatea exactă mă trage tot mai jos, încercând să mă scufunde.

Cine mă va trezi ?

Intotdeauna a fost aşa, întotdeauna, întotdeauna.

